

s u s
b i h

right to education

w u s a u s t r i a

NAJVAŽNIJE KONVENCIJE ZA EVROPSKO PODRUČJE VISOKOG OBRAZOVANJA

Education and Culture

Tempus

Ova publikacija je izdata uz podršku Evropske komisije. Sadržaj brošure je isključivo odgovornost implementatora projekta i ne može biti, ni u kojem slučaju shvaćena kao odraz stavova Evropske Komisij

SADRŽAJ

I. Uvod	3
II. Budućnost Bosne i Hercegovine	
2.1. Poruka SUS BiH	5
III. Najvažnije konvencije za Evropsko područje visokog obrazovanja	
3.1. Magna Charta Universitatum	7
3.2. Lisabonska konvencija	10
3.3. Sorbonska deklaracija	30
3.4. Bolonjska deklaracija	33
3.5. Salamanska konvencija	38
3.6. Praški komunike	43
3.7. Berlinski komunike	48
3.8. Bergen komunike	57

I. UVOD

U maju 1998. godine ministri zaduženi za visoko obrazovanje iz Francuske, Italije, Velike Britanije i Njemačke potpisali su takozvanu Sorbonsku deklaraciju o usklađivanju strukture evropskog visokoškolskog obrazovnog sistema na Univerzitetu Sorbonne u Parizu. Ostale evropske zemlje su se pridružile ovoj deklaraciji. **Sorbonska deklaracija** se fokusirala na sljedećim tačkama:

- Postepeno uklapanje cijelokupnog okvira stepena i zvanja u otvorenom Evropskom području visokog obrazovanja.
- Zajednički sistem kvalifikacija za dodiplomski i postdiplomski studiji.
- Podsticanje i podržavanje mobilnosti studenata i profesora (studenti bi trebalo da provedu najmanje semestar u inostranstvu) otklanjajući smetnje za bolju mobilnost i nostrifikacije diploma i zvanja stečenih u inostranstvu.

Godinu dana kasnije, 19. juna 1999. godine, u sklopu Bolonjske deklaracije, 29 evropskih ministara se obavezalo da će uspostaviti evropsko područje visokog obrazovanja do 2010. godine i da će promovirati evropski sistem visokog obrazovanja širom svijeta. U Bolonjskoj deklaraciji ministri su potvrdili svoju namjeru da:

- Usvoje sistem lako prepoznatljivih i uporedivih kvalifikacija
- Usvoje sistem sa dva glavna ciklusa (dodiplomski/postdiplomski)
- Uspostave kreditni sistem (kao što je ECTS)
- Promoviraju mobilnost tako što će otkloniti smetnje mobilnosti
- Promoviraju evropsku saradnju u osiguranju kvaliteta
- Promoviraju evropsku dimenziju u visokom obrazovanju.

Ubijeđeni da će uspostavljanje evropskog područja visokog obrazovanja zahtijevati kontinuiranu podršku, nadgledanje i prilagođavanje stalno narastajućim potrebama, ministri su se odlučili da se ponovo sastanu nakon dvije godine u Pragu, kako bi procijenili postignuti napredak i odredili slijedeće korake.

Dvije godine nakon potpisivanja Bolonjske deklaracije, ministri zaduženi za visoko obrazovanje iz 33 zemlje potpisnice sastali su se 19. maja 2001. godine u Pragu kako bi procijenili dotadašnji tok Bolonjskog procesa i postavili smjernice i prioritete za budući period.

U dokumentu **Praški komunike** ministri su:

- Potvrdili svoju privrženost Bolonjskoj deklaraciji
- Izrazili zahvalnost aktivnom učešću Evropske univerzitetske asocijacije (EUA) i Asocijacije studentskih unija u Evropi (ESIB)
- Zabilježili konstruktivnu pomoć Evropske komisije

- Prodiskutovali sljedeće korake u postizanju raznih ciljeva postavljenih u Bolonjskoj deklaraciji
- Naglasili da su sljedeći elementi važni za evropsko područje visokog obrazovanja:
 - cjeloživotno učenje
 - uključivanje studenata
 - unapređivanje privlačnosti i konkurentnosti evropskog područja visokog obrazovanja drugim dijelovima svijeta (uključujući i aspekt transnacionalnog obrazovanja).

Ministri su odlučili da se sljedeći sastanak održi za dvije godine u Berlinu, kako bi se provjerio napredak i odredili naredni koraci i prioritete u procesu ka ostvarivanju evropskog područja visokog obrazovanja.

Dvije godine kasnije, 18. i 19. septembra, u Berlinu su se sastale državne delegacije zemalja potpisnica Bolonjske deklaracije, predstavnici evropskog visokog obrazovanja – predsjednici rektorskih konferencija zemalja potpisnica Bolonjske deklaracije, predstavnici EUA i EURASHE, predstavnici studenata, predstavnici Evropske komisije i Vijeća Evrope, te predstavnici međunarodnih organizacija. Na osnovu plana akcije 2002. - 2004. za uspostavljanje zajedničkog područja visokog obrazovanja između Evropske Unije, Latinske Amerike i Kariba, na konferenciji u Berlinu učestvovali su i predstavnici iz Meksika i Brazila, ali u ulozi posmatrača. U dokumentu **Berlinska deklaracija** ministri su se složili da će se sljedeća konferencija održati u Bergenu, u Norveškoj, u maju 2005. godine.

II. PORUKA SUS –A BIH

1. Svjetski univerzitetski servis Bosne i Hercegovine - SUS BiH, u deklaraciji usvojenoj na sastanku upravnog odbora u Sarajevu, 17.10.2003. godine, izjavljuje svoju namjeru, želju i sposobnost da doprinese Bolonjskom procesu kako u Bosni i Hercegovini, tako i u Evropi. SUS BiH način obavljanja svojih aktivnosti temelji na načelima pravednosti i ravnopravnosti za sve, te potvrđuje svoj moto da svi imaju pravo na obrazovanje.
2. SUS BiH sastankom u Sarajevu 17.10.2003. godine potvrđuje svoju namjeru da nastavi podržavati Bolonjski proces sa ciljem da se uspostavi evropsko područje visokog obrazovanja do 2010. godine.
3. SUS BiH u cijelosti podržava cilj evropskog prostora visokog obrazovanja u obezbjeđenju mobilnosti za studente, diplomce i akademsko osoblje u što je moguće većem dijelu Evrope.
4. SUS BiH prepoznaje da evropski prostor visokog obrazovanja mora biti izgrađen kako na nacionalnim principima tako i na zajedničkim principima u ključnom području unutar evropskih okvira. Evropski prostor visokog obrazovanja ne može postati efikasna realnost bez podrške i implementacije ovih principa na nacionalnim nivoima.
5. SUS BiH smatra da je Bolonjski proces sadašnjoj generaciji najvažnija reforma visokog obrazovanja u Evropi i svoj doprinos vidi u pomoći i podršci bosanskohercegovačkim akademskim građanima, vladi, univerzitetima i ostalim.
6. Pružanje informacija i umrežavanje sa ostalim akademskim institucijama u regiji je od ključne važnosti za ostvarenje nekoliko bitnih ciljeva Bolonjskog procesa:
 - povećanje akademske i profesionalne mobilnosti
 - transparentnost
 - evropska dimenzija
7. U daljoj podršci i doprinosu razvoju evropskog prostora za visoko obrazovanje, SUS BiH će nastojati da:
 - Razvije saradnju između postojećih akademskih institucija u BiH i regiji.
 - Poboljša dostupnost informacija o visokom obrazovanju u BiH
 - Uspostavi akademski konsalting centar koji će služiti akademskom osoblju i ostalim akterima u reformi visokog obrazovanja u BiH da što potpunije, kvalitetnije i transparentnije ostvare ciljeve Bolonjskog procesa.
 - Uspostavi centar koji će imati najnovije i najaktuelnije informacije o tome šta se dešava, koji su trendovi i smjerovi u kojima se kreću ostale zemlje u Bolonjskom procesu.
8. Ciljevi koje je postavio SUS BiH su ambiciozni i od ključne su važnosti za uspješnu provedbu Bolonjskog procesa.

9. Postizanje ovih ciljeva zavisiće od napora, iskustva, znanja i sposobnosti njenog osoblja, partnera i podrške Vlade, kao i od dostupnih informacija. SUS BiH je spreman da se suoći sa svim zahtjevima, kako bi se ostvarili zacrtani ciljevi.

III. NAJVAŹNIJE KONVENCIJE ZA EVROPSKO PODRUČJE VISOKOG OBRAZOVANJA

3.1. MAGNA CHARTA UNIVERSITATUM

BOLOGNA 1998

Preambula

Dole potpisani rektori evropskih univerziteta, okupljeni u Bolonji na devetoj stogodišnjici najstarijeg univerziteta u Evropi, četiri godine prije definitivnog ukidanja granica između zemalja Evropske zajednice; očekujući dalekosežnu saradnju svih evropskih naroda i vjerujući da bi ljudi i države trebalo da postanu svjesni, više nego ikada ranije, uloge koju će univerziteti biti pozvani da igraju u društvu koje se mijenja i koje je sve više internacionalno,

Smatraju:

1. da na kraju ovog milenija, koji se približava, budućnost čovječanstva uveliko ovisi od kulturnog, naučnog i tehničkog razvoja; da se ta budućnost gradi u centrima kulture, znanja i naučnog istraživanja, koje predstavljaju univerziteti;
2. da zadatak univerziteta da šire znanje među mladim generacijama podrazumijeva, u današnjem svijetu, da oni moraju služiti društvu kao cjelini; da naročito kulturna, socijalna i ekonomska budućnost društva zahtijeva znatnu investiciju u trajno obrazovanje;
3. da univerziteti budućim generacijama moraju dati obrazovanje i obuku koji će ih naučiti, a preko njih i druge, da poštuju veliku usklađenost svoje prirodne okoline i samog života.

Dolepotpisani rektori evropskih univerziteta najavljuju svim državama i savjesti svih naroda osnovne principe, koji moraju, sada i uvijek, podržavati vokaciju univerziteta.

Osnovni principi

1. Univerzitet je autonomna institucija u centru društava koja su različito organizirana zbog geografskog i historijskog naslijeđa; univerzitet naučnim istraživanjem i podukom stvara, ispituje, procjenjuje i prenosi kulturu.
Da bi zadovoljio potrebe svijeta oko sebe, njegovo naučno istraživanje i nastavni rad moraju biti moralno i intelektualno nezavisni od svih političkih autoriteta i ekonomske moći.
2. Nastavni rad i naučno istraživanje na univerzitetima moraju biti neodvojivi ako hoće da im nastava ne zaostaje za potrebama koje se mijenjaju, zahtjevima društva i napretkom u naučnom znanju.
3. Sloboda naučnog istraživanja i obuke je osnovni princip univerzitetskog života pa vlade i univerziteti, koliko svakom od njih pripada, moraju osigurati poštivanje ovog osnovnog uvjeta. Odbacujući netoleranciju i uvijek otvoren za dijalog, univerzitet je idealno mjesto gdje se sastaju nastavnici sposobni da daju svoje znanje i spremni da ga razviju naučnim istraživanjem i inovacijama, i studenti koji imaju pravo na obogaćivanje svoga uma tim znanjem, koji su sposobni za to i to žele.
4. Univerzitet je skrbnik evropske humanističke tradicije; njegova stalna briga je postizanje univerzalnog znanja; da bi ispunio svoju vokaciju, univerzitet prelazi geografske i političke granice, a afirmira vitalnu potrebu da različite kulture upoznaju i utiču jedna na drugu.

Sredstva

Postizanje ovih ciljeva, poštujući te principe, zahtijeva djelotvorna sredstva, pogodna za sadašnje uvjete.

1. Da se sačuva sloboda naučnog istraživanja i nastavnog rada, svim članovima univerzitetske zajednice moraju biti dostupni odgovarajući instrumenti za ostvarenje te slobode.
2. Kod angažiranja nastavnika i reguliranja njihovoga statusa mora se poštivati princip da je naučno istraživanje neodvojivo od nastave.
3. Svaki univerzitet mora – uz dužno uvažavanje posebnih okolnosti – osigurati da se sačuvaju slobode njegovih studenata i da uživaju olakšice u kojima mogu steći kulturu i obuku čije je sticanje njihova svrha.
4. Univerziteti – naročito u Evropi – smatraju uzajamnu razmjenu informacija i dokumenata, te česte zajedničke projekte za unapređenje učenja, suštinskim za stalan napredak znanja.

Prema tome, kao i u najranijim godinama svoje historije, univerziteti podstiču mobilnost među nastavnicima i studentima; štaviše, oni smatraju da je opća politika jednakog statusa, titula, ispita (bez štete po nacionalne diplome) i dodjele stipendija od suštinske važnosti za ostvarenje svoje misije u uvjetima kakvi danas vladaju.

Dolepotpisani rektori se obavezuju, u ime univerziteta, da će učiniti sve što je u njihovoj moći da podstaknu svaku državu, kao i zainteresirane nadnacionalne organizacije, da ovu politiku ustrajno oblikuju na ovoj Magna Charti, koja izražava jednoglasnu želju univerziteta, slobodno izraženu i objavljenu.

Bologna, 18. septembar/rujan 1988.

3.2. LISABONSKA KONVENCIJA

LISBOA 2007

Lisabonska konvencija – šta je to?

Konvenciju o priznavanju kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja u evropskoj regiji izradili su Vijeće Evrope i UNESCO, a usvojili predstavnici država na sastanku u Lisabonu od 8. do 11. aprila 1997. godine. Ovu konvenciju Vijeća Evrope i UNESCO-a – koja se obično navodi kao Lisabonska konvencija – poslije toga ratificirala je većina evropskih zemalja. Puni tekst i spisak potpisa i ratifikacija koji se stalno ažurira može se naći na <http://conventions.coe.int>; tražiti ETS 165.

Među glavnim tačkama Konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a su slijedeće:

Nosioci kvalifikacija koje izda jedna zemlja imaju odgovarajući pristup (pr)ocjeni tih kvalifikacija u nekoj drugoj zemlji.

Neće se praviti nikakva diskriminacija u ovom pogledu ni po kakvoj osnovi, kao što je pol podnosioca zahtjeva, rasa, boja, invaliditet, jezik, vjera, političko mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo.

Odgovornost da pokaže da neki zahtjev ne ispunjava relevantne uvjete leži na tijelu koje vrši (pr)ocjenu.

Svaka zemlja će priznati kvalifikacije – bilo za pristup visokoškolskom obrazovanju, za određeno vrijeme studiranja ili za diplomu/stepen visokoškolskog obrazovanja – slične odgovarajućim kvalifikacijama u vlastitom sistemu osim ako može dokazati da postoje bitne razlike između njenih vlastitih kvalifikacija i kvalifikacija za koje se traži priznavanje.

Priznavanje visokoškolske kvalifikacije izdate u nekoj drugoj zemlji nosi jednu ili obje slijedeće posljedice:

Pristup daljem visokoškolskom obrazovanju, uključujući relevantne ispite i pripreme za doktorat, pod istim uvjetima kao i kandidati iz zemlje u kojoj se traži priznavanje; upotreba akademske titule, što podliježe zakonima i propisima zemlje u kojoj se traži priznavanje.

Pored toga, priznavanje može olakšati pristup tržištu rada.

Sve zemlje će izraditi procedure za (pr)ocjenu da li izbjeglice i raseljene osobe ispunjavaju relevantne uvjete za pristup visokoškolskom obrazovanju ili djelatnostima zapošljavanja, čak i u slučajevima kada se kvalifikacije ne mogu dokazati dokumentima.

Sve zemlje će pribaviti informacije o institucijama i programima za koje smatraju da pripadaju njihovim sistemima visokoškolskog obrazovanja.

Sve zemlje će odrediti nacionalne informacione centre, čiji je važan zadatak da daju obavještenja o priznavanju inostranih kvalifikacija studentima, diplomiranim studentima, poslodavcima, visokoškolskim obrazovnim institucijama i drugim zainteresiranim stranama ili osobama.

Sve zemlje će podsticati svoje visokoškolske obrazovne institucije da svojim studentima izdaju dodatak diplomi kako bi olakšale priznavanje. Dodatak diplomi je instrument koji su zajednički izradili Evropska komisija, Vijeće Evrope i UNESCO, čiji je cilj opis kvalifikacije na jednostavno razumljiv način i koji je povezuje sa visokoškolskim obrazovnim sistemom u kojem je izdata.

Konvencija o priznavanju kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja u evropskoj regiji

(Lisabon, 1997.)

Strane u ovoj konvenciji:

Svjesne činjenice da je pravo na obrazovanje ljudsko pravo i da visokoškolsko obrazovanje, koje igra značajnu ulogu u traganju za znanjem i njegovom unapređenju, čini izuzetno bogato kulturno i naučno blago i za pojedinca i za društvo;

Smatrajući da visokoškolsko obrazovanje treba da igra temeljnu ulogu u promoviranju mira, uzajamnog razumijevanja i tolerancije, te u stvaranju uzajamnog povjerenja među narodima i državama;

Smatrajući da velika raznolikost obrazovnih sistema u evropskoj regiji odražava njenu kulturnu, društvenu, političku, filozofsku, vjersku i ekonomsku raznolikost, izuzetnu prednost koju treba potpuno poštovati;

Želeći omogućiti svim ljudima ove regije da potpuno koriste ovu bogatu prednost u raznolikosti olakšavanjem pristupa stanovnicima svake zemlje i studentima obrazovnih institucija svake strane obrazovnim resursima drugih strana, preciznije pomažući njihove napore da nastave svoje obrazovanje ili

da završe studije u visokoškolskim obrazovnim institucijama u tim drugim stranama;

Smatrajući da priznavanje studija, svjedodžbi, diploma i akademskih stupnjeva stečenih u nekoj drugoj zemlji evropske regije predstavlja važnu mjeru za unapređenje akademske mobilnosti između strana;

Pridajući veliki značaj principu autonomije institucija, i svjesne potrebe da se podrži i zaštiti ovaj princip;

Ubijedene da je pošteno priznavanje kvalifikacija ključni element prava na obrazovanje i odgovornost društva;

Uzimajući u obzir konvencije Vijeća Evrope i UNESCO-a koje obuhvataju akademsko priznavanje u Evropi:

Evropsku konvenciju o ekvivalenciji diploma za pristup univerzitetima (1953, ETS No. 15) i njen protokol (1964, ETS No. 49);

Evropsku konvenciju o ekvivalenciji trajanja univerzitetskih studija (1956, ETS No. 21)

Evropsku konvenciju o akademskom priznavanju univerzitetskih kvalifikacija (1959, ETS No. 32);

Konvenciju o priznavanju studija, diploma i akademskih stupnjeva visokoškolskog obrazovanja u državama koje pripadaju evropskoj regiji (1979);

Evropsku konvenciju o općoj ekvivalenciji trajanja univerzitetskih studija (1990, ETS No. 138);

Uzimajući u obzir i Međunarodnu konvenciju o priznavanju studija, diploma i akademskih stupnjeva u visokoškolskom obrazovanju u arapskim i evropskim državama koje graniče sa Mediteranom (1976.), koja je usvojena u okviru UNESCO-a i djelimično obuhvata akademsko priznavanje u Evropi;

Ne zaboravljajući da bi ovu konvenciju trebalo posmatrati u kontekstu UNESCO-ovih konvencija i Međunarodne preporuke koja obuhvata druge regije svijeta, te potrebu za poboljšanom razmjenom informacija među ovim regijama;

Svjesne širokog raspona promjena u visokoškolskom obrazovanju u evropskoj regiji otkako su usvojene ove konvencije, što je za posljedicu imalo znatno povećanu diversifikaciju unutar i između nacionalnih sistema visokoškolskog obrazovanja, te potrebe da se prilagode pravni instrumenti i praksa, kako bi se odrazili ovi tokovi;

Svjesne potrebe da se nađu zajednička rješenja za praktične probleme priznavanja u evropskoj regiji;

Svjesne potrebe da se poboljša sadašnja praksa priznavanja i da se ona učini transparentnijom i bolje prilagodi sadašnjoj situaciji visokoškolskog obrazovanja u evropskoj regiji;

Uvjerene u pozitivni značaj konvencije koja je razrađena i usvojena pod zajedničkim pokroviteljstvom Vijeća Evrope i UNESCO-a koja pruža okvir za dalji razvoj prakse priznavanja u evropskoj regiji;

Svjesne značaja pribavljanja trajnih mehanizama za primjenu kako bi se u praksi primijenili principi i odredbe ove konvencije.

Dogovorile su se o slijedećem:

Odjeljak I **Definicije**

Član I

Za svrhe ove konvencije, slijedeći termini imaju slijedeće značenje:

Pristup (visokoškolskom obrazovanju)

Pravo kvalificiranih kandidata da podnesu zahtjev i da budu razmatrani za prijem na visokoškolsko obrazovanje.

Prijem (u visokoškolske obrazovne institucije i programe)

Akt, ili sistem koji dozvoljava kvalificiranim podnosiocima zahtjeva da nastave studije visokoškolskog obrazovanja u datoj instituciji i/ili datom programu.

(Pr)Ocjena (institucija ili programa)

Proces utvrđivanja kvaliteta obrazovanja neke visokoškolske institucije ili programa.

(Pr)Ocjena (pojedinačnih kvalifikacija)

Pismena ocjena ili evaluacija inostranih kvalifikacija pojedinca od strane kompetentnog tijela.

Organ nadležan za priznavanje

Tijelo koje je zvanično zaduženo za donošenja obavezujućih odluka o priznavanju inostranih kvalifikacija.

Visokoškolsko obrazovanje

Svi tipovi programa/kurseva/ studija, ili niz programa/kurseva/ studija, obuka ili obuka za naučnoistraživački rad na nivou iznad srednje škole koje priznaje nadležni organ strane koji pripada njenom sistemu visokoškolskog obrazovanja.

Institucija visokoškolskog obrazovanja

Ustanova koja pruža visokoškolsko obrazovanje i koju priznaje nadležni organ strane da pripada njenom sistemu visokoškolskog obrazovanja.

Program visokoškolskog obrazovanja

Program/kurs/ studija kojeg priznaje nadležni organ strane da pripada njenom sistemu visokoškolskog obrazovanja i čije završavanje daje studentu visokoškolsku kvalifikaciju.

Studijski period

Svaka komponenta visokoškolskog programa koja je evaluirana i dokumentirana i, mada nije kompletan studijski program sama po sebi, predstavlja značajno sticanje znanja ili vještine.

Kvalifikacija

A. Kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja

Svaki akademski stupanj, diploma ili drugi certifikat koje izda nadležni organ kao potvrdu o uspješnom svršetku programa visokoškolskog obrazovanja.

B. Kvalifikacija koja daje pristup visokoškolskom obrazovanju

Svaka diploma ili drugi certifikat koje izda nadležni organ kao potvrdu o uspješnom završetku obrazovnog programa i koji daje nosiocu kvalifikacije pravo da bude razmatran za prijem na visokoškolsko obrazovanje (uporediti definiciju o pristupu).

Priznavanje

Formalno priznavanje od strane nadležnog organa vrijednosti inostrane obrazovne kvalifikacije u pogledu pristupa obrazovnim aktivnostima i/ili zaposlenju.

Uvjet

A. Opći uvjeti

Uvjeti koji se moraju u svim slučajevima ispuniti za pristup visokoškolskom obrazovanju, ili za dodjelu stupnja istog, ili za dodjelu visokoškolske obrazovne kvalifikacije na datom nivou.

B. Posebni uvjeti

Uvjeti koji se moraju ispuniti, pored općih uvjeta, za odobrenje prijema na određeni visokoškolski obrazovni program, ili za dodjelu posebne visokoškolske obrazovne kvalifikacije u određenoj oblasti studija.

Odjeljak II. Nadležnost organa

Član II.1

1. Ako su centralni organi neke strane nadležni za donošenje odluka u predmetima priznavanja, ta strana će neposredno biti obavezana odredbama ove konvencije i poduzet će neophodne mjere za osiguranje primjene njenih odredaba na svojoj teritoriji.
Ako nadležnost za donošenje odluka po pitanjima priznavanja imaju komponentu strane, ta strana će dostaviti jednom od depozitara kratku izjavu o situaciji svoga ustrojstva ili strukturi u trenutku potpisivanja, ili kod deponiranja svog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, saglasnosti, ili pristupanja, ili u bilo kojem trenutku nakon toga. U takvim slučajevima, nadležni organi komponentata strana, koji su na taj način određeni, će poduzeti neophodne mjere za osiguranje primjene odredaba ove konvencije na svojoj teritoriji.
2. Ako nadležnost za donošenje odluka po pitanjima priznavanja imaju pojedinačne visokoškolske institucije ili drugi subjekti, svaka strana prema situaciji svoga ustrojstva ili strukture će dostaviti tekst ove konvencije tim institucijama ili subjektima i poduzet će sve moguće korake da podstakne povoljno razmatranje i primjenu njenih odredaba.
3. Odredbe stavova 1. i 2. ovog člana će se primjenjivati, *mutatis mutandis*, na obaveze strana prema narednim članovima ove konvencije.

Član II.2

U trenutku potpisivanja ili kod deponiranja svog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, saglasnosti, ili pristupanja, ili u bilo kojem trenutku nakon toga, svaka država, Sveta stolica ili Evropska zajednica će obavijestiti jednog od depozitara ove konvencije o organima koji su nadležni za donošenje raznih kategorija odluka u predmetima priznavanja.

Član II.3

Ništa u ovoj konvenciji se neće smatrati da odstupa od bilo kojih povoljnijih odredbi o priznavanju kvalifikacija izdatih u jednoj od strana koje se nalaze u nekom postojećem ugovoru ili iz njega proističu ili budućem ugovoru u kojem je strana u ovoj konvenciji možda ili može postati strana.

Odjeljak III. Osnovni principi koji se odnose na (pr)ocjenu kvalifikacija

Član III.1

1. Nosioci kvalifikacija izdatih u jednoj od strana imaju adekvatan pristup, po podnošenju zahtjeva odgovarajućem tijelu, (pr)ocjeni tih kvalifikacija.
2. Neće se praviti nikakva diskriminacija u tom pogledu ni po kojem osnovu, kao što je pol podnosioca zahtjeva, rasa, boja, invaliditet, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, udruživanje s nacionalnom manjinom, imovina, status po rođenju ili neki drugi, ili po osnovi bilo koje druge okolnosti koja se ne odnosi na zasluge kvalifikacije za koju se traži priznavanje. Da bi se osiguralo ovo pravo, svaka strana se obavezuje da će uraditi odgovarajuće sporazume za (pr)ocjenu zahtjeva za priznavanje kvalifikacije samo na osnovu postignutog znanja i vještina.

Član III.2

Svaka strana će osigurati da procedure i kriteriji koji se koriste za ocjenjivanje i priznavanje kvalifikacija budu transparentni, koherentni i pouzdani.

Član III.3

1. Odluke o priznavanju se donose na osnovu odgovarajućih informacija o kvalifikacijama za koje se traži priznavanje.
2. Na prvoj instanci, odgovornost za pribavljanje odgovarajućih informacija ima podnosilac zahtjeva, koji će pošteno pribaviti te informacije.

3. Bez obzira na odgovornost podnosioca zahtjeva, institucije koje su izdale kvalifikacije imaju dužnost da, na traženje podnosioca zahtjeva i u razumnim granicama, pruže relevantne informacije nosiocu kvalifikacije, instituciji, ili nadležnim organima zemlje u kojoj se traži priznavanje.
4. Strane će uputiti ili podstaknuti, prema potrebi, sve obrazovne institucije koje pripadaju njihovim obrazovnim sistemima da se pridržavaju svakog razumnog zahtjeva za informacijama u svrhu (pr)ocjene kvalifikacija stečenih u navedenim institucijama.
5. Odgovornost za dokazivanje da zahtjev ne ispunjava relevantne uvjete leži na tijelu koje vrši (pr)ocjenu.

Član III.4

Svaka strana će osigurati, radi olakšavanja priznavanja kvalifikacija, da se pruže odgovarajuće i jasne informacije o njenom obrazovnom sistemu.

Član III.5

Odluke o priznavanju donose se u razumnom vremenskom roku kojeg unaprijed određuje organ nadležan za priznavanje i računato od vremena kada su pribavljene sve neophodne informacije u predmetu. Ako se uskrati priznavanje, navode se razlozi za odbijanje priznavanja, a daju se informacije o mogućim mjerama koje podnosilac zahtjeva može poduzeti radi dobijanja priznavanja u kasnijoj fazi. Ako se priznavanje uskrati, ili se ne donese nikakva odluka, podnosilac zahtjeva može podnijeti žalbu u razumnom vremenskom roku.

Odjeljak IV. Priznavanje kvalifikacija koje daju pristup visokoškolskom obrazovanju

Član IV.1

Svaka strana će priznati kvalifikacije koje izda druga strana koje ispunjavaju opće uvjete za pristup visokoškolskom obrazovanju u tim stranama radi pristupa programima koji pripadaju njenom visokoškolskom obrazovnom sistemu, osim ako se može dokazati bitna razlika između općih uvjeta za pristup u strani u kojoj je stečena kvalifikacija i u strani u kojoj se traži priznavanje kvalifikacije.

Član IV.2

Kao alternativa, strani da omogući nosiocu kvalifikacije izdate u jednoj od ostalih strana, bit će dovoljno da dobije (pr)ocjenu te kvalifikacije, na zahtjev nosioca, a odredbe člana IV.1 će se primjenjivati *mutatis mutandis* na taj slučaj.

Član IV.3

Ako kvalifikacija daje pristup samo određenim tipovima institucija ili programa visokoškolskog obrazovanja u strani u kojoj je kvalifikacija stečena, svaka strane će nosiocima te kvalifikacije dozvoliti pristup sličnim određenim programima u institucijama koje pripadaju njenom visokoškolskom obrazovnom sistemu, osim ako se može dokazati bitna razlika između uvjeta za pristup u strani u kojoj je kvalifikacija stečena i strani u kojoj se traži priznavanje kvalifikacije.

Član IV.4

Ako prijem u određene programe visokoškolskog obrazovanja zavisi od ispunjavanja određenih uvjeta pored općih uvjeta za pristup, nadležni organi zainteresirane strane mogu nametnuti dodatne uvjete isto tako nosiocima kvalifikacija stečenih u drugim stranama, ili (pr)ocijeniti da li podnosioci zahtjeva sa kvalifikacijama stečenim u drugim stranama ispunjavaju ekvivalentne uvjete.

Član IV.5

Ako, u strani u kojoj su kvalifikacije stečene, certifikati o završenom školovanju daju pristup visokoškolskom obrazovanju samo u kombinaciji sa dodatnim ispitima koji ih za to kvalificiraju kao preduvjet za pristup, druge strane mogu (pr)ocijeniti zvisno od tih uvjeta ili ponuditi alternativu za ispunjavanje tih dodatnih uvjeta unutar vlastitih obrazovnih sistema. Svaka država, Sveta stolica ili Evropska zajednica mogu, u trenutku potpisivanja ili kod deponiranja svog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, saglasnosti ili pristupanja, ili u bilo kojem trenutku nakon toga, obavijestiti jednog od depozitara da se koristi odredbama ovog člana, navodeći strane u pogledu kojih namjerava primijeniti ovaj član, kao i razloge za to.

Član IV.6

Bez štete po odredbe članova IV.1, IV.2, IV.3, IV.4 i IV.5, pristup datoj visokoškolskoj obrazovnoj instituciji, ili datom programu u toj instituciji, može biti ograničen ili selektivan. U slučajevima kada je pristup visokoškolskoj obrazovnoj instituciji i/ili programu selektivan, procedure pristupa treba odrediti tako da se osigura da se (pr)ocjena inostranih kvalifikacija izvrši po principima poštenja i nediskriminacije opisanih u Odjeljku III.

Član IV.7

Bez štete po odredbe članova IV.1, IV.2, IV.3, IV.4 i IV.5, pristup datoj visokoškolskoj obrazovnoj instituciji može ovisiti od dokazivanja od strane podnosioca zahtjeva dovoljne kompetencije iz nastavnog jezika ili više jezika dotične institucije, ili iz drugih navedenih jezika.

Član IV.8

U stranama gdje se pristup visokoškolskom obrazovanju može dobiti na osnovu netradicionalnih kvalifikacija, ocjenjuju se slične kvalifikacije stečene u drugim stranama na sličan način kao i netradicionalne kvalifikacije stečene u strani u kojoj se traži priznavanje.

Član IV.9

Za svrhu pristupa programima visokoškolskog obrazovanja, svaka strana može priznati kvalifikacije koje izdaju inostrane obrazovne institucije koje rade na njenoj teritoriji, zavisno od posebnih uvjeta nacionalnih zakonskih propisa ili posebnih sporazuma zaključenih sa stranom porijekla tih institucija.

Odjeljak V. Priznavanje perioda studija

Član V.1

Svaka strana će priznati period studija završenih u okviru visokoškolskog obrazovnog programa u nekoj drugoj strani. Priznavanje će obuhvatiti periode studija za završavanje visokoškolskog obrazovnog programa u strani u kojoj se priznavanje traži, osim ako se mogu dokazati bitne razlike između trajanja studija završenog u nekoj drugoj strani i dijela visokoškolskog obrazovnog programa kojeg bi ono zamijenilo u strani u kojoj se traži priznavanje.

Član V.2

Kao alternativa, bit će dovoljno strani da omogući osobi koja je završila period studija u okviru visokoškolskog obrazovnog programa u nekoj drugoj strani da dobije (pr)ocjenu tog perioda studija, na zahtjev zainteresirane osobe, a odredbe člana V.1 će se primjenjivati *mutatis mutandis* na taj slučaj.

Član V.3

Svaka strana će naročito olakšati priznavanje perioda studija:

a) ako postoji prethodni sporazum između, s jedne strane, visokoškolske obrazovne institucije ili nadležnog organa odgovornog za relevantni period studija i, s druge strane, visokoškolske obrazovne institucije ili nadležnog organa odgovornog za priznavanje koje se traži; i

b) ako je visokoškolska obrazovna institucija u kojoj je period studija završen izdala certifikat ili prepis ocjena kojim se potvrđuje da je student uspješno ispunio predviđene uvjete za navedeni period studija.

Odjeljak VI. Priznavanje kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja

Član VI.1

Ukoliko se odluka o priznavanju zasniva na znanju i vještinama koje potvrđuje kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja, svaka strana će priznati kvalifikacije visokoškolskog obrazovanja koje su dodijeljene u nekoj drugoj strani, osim ako se može dokazati bitna razlika između kvalifikacije za koju se traži priznavanje i odgovarajuće kvalifikacije u strani u kojoj se traži priznavanje.

Član VI.2

Kao alternativa, bit će dovoljno strani da omogući nosiocu kvalifikacije visokoškolskog obrazovanja koje je izdato u nekoj od ostalih strana da dobije (pr)ocjenu te kvalifikacije, na zahtjev nosioca, a odredbe člana IV.1 će se primjenjivati *mutatis mutandis* na taj slučaj.

Član VI.3

Priznavanje u strani kvalifikacije visokoškolskog obrazovanja koju je dala neka druga strana, ima jednu ili obje slijedeće posljedice:

a) pristup daljim studijama visokoškolskog obrazovanja, uključujući relevantne ispite, i/ili pripreme za doktorat, pod istim uvjetima kao što su uvjeti koji se primjenjuju na nosioce kvalifikacija strane u kojoj se priznavanje traži;

b) korištenje akademske titule, shodno zakonima i propisima strane ili njene jurisdikcije, u strani u kojoj se traži priznavanje.

Pored toga, priznavanje može olakšati pristup tržištu rada, shodno zakonima i propisima strane, ili njene jurisdikcije, u kojoj se priznavanje traži.

Član VI.4

Ocjena u strani kvalifikacije visokoškolskog obrazovanja koju izda neka druga strana može imati oblik:

- a) obavijesti za opće svrhe zapošljavanja;
- b) obavijesti nekoj obrazovnoj instituciji za svrhu prijema u svoje programe;
- c) obavijesti bilo kojem drugom organu nadležnom za priznavanje.

Član VI.5

Svaka strana može priznati kvalifikacije visokoškolskog obrazovanja, koje izdaju inostrane obrazovne institucije koje rade na njenoj teritoriji, ovisno od posebnih uvjeta nacionalnog zakonodavstva ili posebnih sporazuma zaključenih sa stranom porijekla tih institucija.

Odjeljak VII. Priznavanje kvalifikacija koje imaju izbjeglice, raseljene osobe ili osobe koje se nalaze u situaciji sličnoj izbjeglicama

Član VII

Svaka strana će poduzeti sve izvodiive i razumne korake u okviru svog obrazovnog sistema i u skladu sa ustavnim, pravnim i regulatornim odredbama za izradu procedura namijenjenih za poštnu i brzu ocjenu da li izbjeglice, raseljene osobe i osobe koje se nalaze u situaciji sličnoj izbjeglicama ispunjavaju relevantne uvjete za pristup visokoškolskom obrazovanju, daljim visokoškolskim obrazovnim programima ili djelatnostima za zapošljavanje, čak i u slučajevima kada se kvalifikacije stečene u jednoj od strana ne mogu dokazati dokumentima.

Odjeljak VIII. Informacije o (pr)ocjeni visokoškolskih obrazovnih institucija i programa

Član VIII.1

Svaka strana će pribaviti adekvatne informacije o svakoj instituciji koja pripada njenom visokoškolskom obrazovnom sistemu, te o svakom programu koje te institucije vode, kako bi se omogućilo nadležnim organima drugih strana da utvrde da li kvalitet kvalifikacija koje su izdale te institucije opravdava priznavanje u strani u kojoj se traži priznavanje. Te informacije će biti u slijedećem obliku:

a) u slučaju strana koje su ustanovile sistem formalnog (pr)ocjenjivanja visokoškolskih obrazovnih institucija i programa: informacije o metodima i rezultatima ove (pr)ocjene i standardima kvaliteta specifičnog za svaki tip visokoškolske obrazovne institucije koja dodjeljuje kvalifikacije visokoškolskog obrazovanja i programa koji vode do istih;

b) u slučaju kada strane nisu uspostavile sistem formalnog (pr)ocjenjivanja visokoškolskih obrazovnih institucija i programa: informacije o priznavanju raznih kvalifikacija stečenih na bilo kojoj visokoškolskoj obrazovnoj instituciji, ili u bilo kojem visokoškolskom obrazovnom programu, koji pripadaju njihovim visokoškolskim obrazovnim sistemima.

Član VIII.2

Svaka strana će unijeti adekvatne odredbe za izradu, i pribavljanje:

a) pregleda različitih tipova visokoškolskih obrazovnih institucija koje pripadaju njenom visokoškolskom obrazovnom sistemu, sa tipičnim karakteristikama svakog tipa institucije;

b) spiska priznatih institucija (javnih i privatnih) koje pripadaju njenom visokoškolskom obrazovnom sistemu, navodeći njihove ovlasti za dodjeljivanje različitih tipova kvalifikacija i uvjete za sticanje pristupa svakom tipu institucije i programa;

c) opis visokoškolskih obrazovnih programa;

d) spisak obrazovnih institucija koje su locirane izvan njene teritorije za koje ta strana smatra da pripadaju njenom obrazovnom sistemu.

Odjeljak IX. Informacije o pitanjima priznavanja

Član IX.1

Da bi olakšale priznavanje kvalifikacija u vezi sa visokoškolskim obrazovanjem, strane se obavezuju da će uspostaviti transparentne sisteme za cjelovit opis kvalifikacija koje se stiču.

Član IX.2

1. Priznajući potrebu za relevantnim, tačnim i ažurnim informacijama, svaka strana će osnovati ili voditi nacionalni informacijski centar i obavijestiti će jednog od depozitara o njegovom osnivanju, ili bilo kojoj promjeni koja za nju ima posljedice.

2. U svakoj strani, nacionalni informacijski centar:

- a) olakšava pristup mjerodavnim i tačnim informacijama o visokoškolskom obrazovnom sistemu i kvalifikacijama u zemlji u kojoj je lociran;
- b) olakšava pristup informacijama o visokoškolskim obrazovnim sistemima i kvalifikacijama drugih strana;
- c) daje savjet ili informacije o pitanjima priznavanja i (pr)ocjene kvalifikacija, u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima.

3. Svaki nacionalni informacijski centar na raspolaganju ima neophodna sredstva koja će mu omogućiti da ispuni svoje funkcije.

Član IX.3

Strane promoviraju, putem nacionalnih informacijskih centara ili na drugi način, korištenje dodatka diplomi UNESCO-a/Vijeća Evrope ili nekog drugog uporedivog dokumenta od strane visokoškolskih obrazovnih institucija strana.

Odjeljak X. Mehanizmi primjene

Član X.1

Slijedeća tijela nadziru, promoviraju i olakšavaju primjenu Konvencije:

- a) Odbor Konvencije o priznavanju kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja u evropskoj regiji;
- b) Evropska mreža nacionalnih informacijskih centara za akademsku mobilnost i priznavanje (ENIC mreža), koja je osnovana odlukom Odbora ministara Vijeća Evrope 9. juna/ 1994. i Regionalnog odbora UNESCO-a za Evropu 18. juna 1994. godine.

Član X.2

1. Osniva se Odbor Konvencije o priznavanju kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja u evropskoj regiji (u daljem tekstu "Odbor"). Čine ga po jedan predstavnik iz svake strane.
2. Za svrhe člana X.2, termin "strana" se ne primjenjuje na Evropsku zajednicu.
3. Države navedene u članu XI.1.1 i Sveta stolica, ako nisu strane u ovoj konvenciji, Evropska zajednica i predsjednik ENIC mreže mogu učestvovati na sastancima Odbora kao posmatrači. Predstavnici vladinih i nevladinih organizacija koji su aktivni u oblasti priznavanja u

- ovoj regiji, također mogu biti pozivani da prisustvuju sastancima Odbora kao posmatrači.
4. Predsjednik UNESCO-ovog Regionalnog odbora za primjenu Konvencije o priznavanju studija, diploma i akademskih stupnjeva visokoškolskog obrazovanja u državama koje pripadaju evropskoj regiji će također biti pozivan da učestvuje na sastancima Odbora kao posmatrač.
 5. Odbor promovira primjenu ove konvencije i nadgleda njenu primjenu. U tom cilju Odbor može usvajati, većinom strana, preporuke, deklaracije, protokole i modele dobre prakse kako bi vodio nadležne organe strana u primjeni Konvencije i razmatranju zahtjeva za priznavanje kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja. Iako neće biti obavezane tim tekstovima, strane će uložiti svoje najbolje napore da ih primijene, da skrenu pažnju na tekstove nadležnim organima i da podstaknu njihovu primjenu. Odbor traži mišljenje ENIC mreže prije donošenja svojih odluka.
 6. Odbor obavještava relevantna tijela Vijeća Evrope i UNESCO-a.
 7. Odbor održava veze sa UNESCO-ovim Regionalnim odborima za primjenu Konvencija o priznavanju studija, diploma i akademskih stupnjeva u visokoškolskom obrazovanju koje su usvojene pod pokroviteljstvom UNESCO-a.
 8. Kvorum čini većina strana.
 9. Odbor usvoja svoja pravila procedure. Sastaje se na redovnim sjednicama najmanje svake tri godine. Prvi put Odbor će se sastati u roku od godinu dana nakon stupanja na snagu ove konvencije.
 10. Sekretarijat Odbora će biti povjeren zajednički generalnom sekretaru Vijeća Evrope i generalnom direktoru UNESCO-a.

Član X.3

1. Svaka strana imenuje kao člana Evropske mreže nacionalnih informacionih centara za akademsku mobilnost i priznavanje (ENIC mreža) nacionalni centar koji se osniva ili održava prema članu IX.2. U slučajevima kada se osnuje ili održava više od jednog nacionalnog informacionog centra u nekoj strani prema članu IX.2, svi oni su članovi Mreže, ali zainteresirani nacionalni informacioni centri raspolažu samo sa jednim glasom.
2. ENIC mreža podržava i pomaže, po svom sastavu ograničena na nacionalne informacione centre strana u Konvenciji, praktičnu primjenu Konvencije od strane nadležnih nacionalnih organa. Mreža se sastaje najmanje jednom godišnje na plenarnoj sjednici. Mreža bira svog predsjednika i Ured u skladu sa svojim zadacima.
3. Sekretarijat ENIC mreže zajednički se povjerava generalnom sekretaru Vijeća Evrope i generalnom direktoru UNESCO-a.
4. Strane saraduju, preko ENIC mreže, sa nacionalnim informacionim centrima drugih strana, naročito tako što će im omogućiti prikupljanje informacija od koristi za nacionalne informacione centre u svojim aktivnostima koje se odnose na priznavanje i mobilnost.

Odjeljak XI. Završne odredbe

Član XI.1

1. Ova konvencija je otvorena za potpisivanje slijedećim:
 - a) državama članicama Vijeća Evrope;
 - b) državama članicama UNESCO-ove evropske regije;
 - c) svakoj drugoj potpisnici, državi ugovornici ili strani u Evropskoj konvenciji o kulturi Vijeća Evrope i/ili UNESCO-ovoj Konvenciji o priznavanju studija, diploma i akademskih stupnjeva visokoškolskog obrazovanja u državama koje pripadaju evropskoj regiji, koje su pozvane na Diplomatsku konferenciju kojoj je povjereno usvajanje ove konvencije.
2. Ove države i Sveta stolica mogu izraziti pristanak da budu obavezane:
 - a) potpisom bez rezerve ratifikacije, prihvatanja ili saglasnosti; ili
 - b) potpisom, pod uvjetom da se ratificira, prihvati ili odobri, nakon čega slijedi ratifikacija, prihvatanje ili saglasnost; ili
 - c) pristupanjem.
3. Potpisivanje se obavlja kod jednog od depozitara. Instrumenti ratifikacije, prihvatanja, saglasnosti ili pristupanja se deponiraju kod jednog od depozitara.

Član XI.2

Ova konvencija stupa na snagu prvog dana mjeseca po isteku jednomjesečnog perioda pošto pet država, uključujući najmanje tri države članice Vijeća Evrope i/ili UNESCO-ove evropske regije, izraze saglasnost da budu obavezane Konvencijom. Za svaku drugu državu, Konvencija stupa na snagu prvog dana mjeseca po isteku jednomjesečnog perioda od dana kada izrazi saglasnost da bude obavezana Konvencijom.

Član XI.3

1. Nakon stupanja na snagu ove konvencije, svaka druga država, osim država koje spadaju u jednu od kategorija navedenih u članu XI.1, može tražiti pristupanje ovoj konvenciji. Svaki zahtjev u ovom smislu prosljeđuje se jednom od depozitara, koji ga prenosi stranama najmanje tri mjeseca prije sastanka Odbora Konvencije o priznavanju

- kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja u evropskoj regiji. Depozitar obavještava i Odbor ministara Vijeća Evrope i Izvršni odbor UNESCO-a.
2. Odluku da pozove državu koja traži da pristupi ovoj konvenciji donosi dvotrećinska većina strana.
 3. Po stupanju na snagu ove konvencije, Evropska zajednica može joj pristupiti nakon zahtjeva njenih država članica, koji se upućuje jednom od depozitara. U ovom slučaju, član XI.3.2 se ne primjenjuje.
 4. U pogledu bilo kojih država koje pristupaju ili Evropske zajednice, Konvencija stupa na snagu prvog dana mjeseca po isteku jednomjesečnog perioda poslije deponiranja pristupnog instrumenta kod jednog od depozitara.

Član XI.4

1. Strane u ovoj konvenciji, koje su istovremeno i strane jedne ili više od slijedećih konvencija:

Evropska konvencija o ekvivalenciji diploma koje vode ka prijemu na univerzitete (1953, ETS No.15) i njen protokol (1964, ETS No. 49);

Evropska konvencija o ekvivalenciji perioda/trajanja/ univerzitetskih studija (1956, ETS No. 21);

Evropska konvencija o akademskom priznavanju univerzitetskih kvalifikacija (1959, ETS No. 32);

Međunarodna konvencija o priznavanju studija, diploma i akademskih stupnjeva u visokoškolskom obrazovanju u arapskim i evropskim državama koje graniče sa Mediteranom (1976);

Konvencija o priznavanju studija, diploma i akademskih stupnjeva visokoškolskog obrazovanja u državama koje pripadaju evropskoj regiji (1979);

Evropska konvencija o općoj ekvivalenciji perioda /trajanja/ univerzitetskih studija (1990, ETS 138),

a) primjenjuju odredbe ove konvencije u međusobnim odnosima;

b) nastavljaju s primjenom gorenavedenih konvencija čija su strana u odnosima s drugim državama stranama u tim konvencijama, ali ne ove konvencije.

2. Strane u ovoj konvenciji se obavezuju da će se suzdržavati od toga da postanu strana u bilo kojoj od konvencija navedenih u stavu 1, u kojima već nisu strana, uz izuzetak Međunarodne konvencije o

priznavanju studija, diploma i akademskih stupnjeva u visokoškolskom obrazovanju u arapskim i evropskim državama koje graniče s Mediteranom.

Član XI.5

1. Svaka država može, u trenutku potpisivanja ili kod deponiranja svoga instrumenta ratifikacije, prihvatanja, saglasnosti ili pristupanja, odrediti teritoriju ili teritorije na koje će se ova konvencija primjenjivati.
2. Svaka država može, u svakom trenutku kasnije, deklaracijom upućenom jednom od depozitara, proširiti primjenu ove konvencije na svaku drugu teritoriju navedenu u svojoj deklaraciji. Za te teritorije, Konvencija će stupiti na snagu prvog dana mjeseca po isteku jednomjesečnog perioda nakon što depozitar primi tu deklaraciju.
3. Svaka deklaracija data prema ova dva prethodna stava može, u odnosu na svaku teritoriju navedenu u toj deklaraciji, biti povučena putem obavijesti koja se upućuje jednom od depozitara. Povlačenje postaje pravosnažno prvog dana mjeseca po isteku jednomjesečnog perioda nakon što depozitar primi tu obavijest.

Član XI.6

1. Svaka strana može, u svakom trenutku, otkazati ovu konvenciju putem obavijesti upućene jednom od depozitara.
2. To otkazivanje postaje pravosnažno prvog dana mjeseca po isteku perioda od dvanaest mjeseci od datuma kada depozitar primi obavijest. Međutim, to otkazivanje neće imati uticaja na odluke o priznavanju donesene ranije prema odredbama ove konvencije.
3. Raskid ili suspenzija djelovanja ove konvencije kao posljedica činjenice da je strana prekršila odredbu bitnu za ostvarenje predmeta ili svrhe ove konvencije razmatra se u skladu sa međunarodnim pravom.

Član XI.7

1. Svaka država, Sveta stolica ili Evropska zajednica mogu, u trenutku potpisivanja ili kod deponiranja instrumenta ratifikacije, prihvatanja ili saglasnosti ili pristupanja, izjaviti da zadržava pravo da ne primjenjuje, u cjelini ili djelimično, jedan ili više od slijedećih članova ove konvencije:

Član IV.8

Član V.3

Član VI.3

Član VIII.2**Član IX.3**

Ne mogu se praviti nikakve druge rezerve.

2. Svaka strana koja je izrazila rezervu prema prethodnom stavu može je sasvim ili djelimično povući putem obavijesti upućene jednom od depozitara. Povlačenje stupa na snagu na dan kada depozitar primi tu obavijest.
3. Strana koja je izrazila rezervu na neku odredbu ove konvencije ne može tražiti primjenu te odredbe ni od jedne druge strane; međutim, može, ako je njena rezerva djelimična ili uvjetna, tražiti primjenu te odredbe ukoliko je ona sama prihvatila.

Član XI.8

1. Nacrt amandmana na ovu konvenciju može usvojiti Odbor Konvencije o priznavanju kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja u evropskoj regiji dvotrećinskom većinom strana. Svaki nacrt amandmana koji se tako usvoji ugrađuje se u Protokol ove konvencije. U Protokolu se navode načini za njegovo stupanje na snagu, što će, u svakom slučaju, tražiti izražavanje saglasnosti strana da budu njime obavezane.
2. Ne može se vršiti nikakav amandman na Odjeljak III ove konvencije prema proceduri iz stava 1 gore.
3. Svaki prijedlog amandmana saopćava se jednom od depozitara, koji će ga prenijeti stranama najmanje tri mjeseca prije sastanka Odbora. Depozitar obavještava i Odbor ministara Vijeća Evrope i Izvršni odbor UNESCO-a.

Član XI.9

1. Generalni sekretar Vijeća Evrope i generalni direktor Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, nauku i kulturu će biti depozitari ove konvencije.
2. Depozitar kod kojeg je deponiran neki akt, obavijest ili saopštenje obavještava strane u ovoj konvenciji, kao i ostale države članice Vijeća Evrope i/ili UNESCO-ovu evropsku regiju o:
 - a svakom potpisivanju;
 - b deponiranju svakog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, saglasnosti ili pristupanja;

- c** svakom datumu stupanja na snagu ove konvencije u skladu sa odredbama članova XI.2 i XI.3.4;
 - d** svakoj rezervi izraženoj po odredbama člana XI.7 i povlačenju svake rezerve izražene po odredbama člana XI.7;
 - e** svakom raskidanju ove konvencije po članu XI.6;
 - f** svim deklaracijama datim u skladu sa odredbama člana II.1, ili člana II.2;
 - g** svim deklaracijama datim u skladu sa odredbama člana IV.5;
 - h** svakom zahtjevu za pristupanje podnesenom u skladu sa odredbama člana XI.3;
 - i** svakom prijedlogu datom u skladu sa odredbama člana XI.8;
 - j** svakom drugom aktu, obavijesti ili saopštenju u vezi sa ovom konvencijom.
3. Depozitar koji primi saopštenje ili da obavijest po odredbama ove konvencije, odmah obavještava drugog depozitara o tome.

Kao svjedoci dolepotpisani predstavnici, valjano ovlašteni, potpisuju ovu konvenciju.

Sačinjeno u Lisabonu 11. aprila/travnja, na engleskom, francuskom, ruskom* i španskom* jeziku, s tim da su sva četiri teksta jednako mjerodavna, u dva primjerka, od kojih će jedan biti deponiran u arhivu Vijeća Evrope, a drugi u arhivu Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, nauku i kulturu. Ovjerena kopija se šalje svim državama navedenim u članu XI.1, Svetoj stolici i Evropskoj zajednici, te Sekretarijatu Ujedinjenih naroda.

3.3. SORBONSKA DEKLARACIJA

SORBONA 1998

Zajednička deklaracija o harmonizaciji strukture evropskog sistema visokoškolskog obrazovanja

Sorbona, 25.maj/svibanj 1998.

Evropski proces je nedavno napravio izuzetno važne korake naprijed. Koliko god su važni, ne bismo zbog njih trebalo da zaboravimo da Evropa nije samo euro, banke i ekonomija: to mora biti i Evropa znanja. Mi moramo jačati i graditi na intelektualnim, kulturnim, društvenim i tehničkim dimenzijama našeg kontinenta. Njih su uveliko oblikovali njeni univerziteti, koji i dalje igraju glavnu ulogu u njihovom razvoju.

Univerziteti su rođeni u Evropi prije oko tri četvrtine milenija. Naše se četiri zemlje hvale nekim od najstarijih univerziteta, koji otprilike sada proslavljaju značajne godišnjice, kao što to danas čini Univerzitet u Parizu. U ona vremena, studenti i profesori su se slobodno kretali i brzo širili znanje po cijelom kontinentu. Danas, previše naših studenata još uvijek diplomira, a da nisu imali blagodat studiranja izvjestan period izvan nacionalnih /državnih/ granica.

Mi idemo ka vremenu značajne promjene u obrazovanju i radnim uvjetima, ka diversifikaciji studijskih kurseva profesionalnih karijera, kada obrazovanje i obuka tokom cijelog života postaju jasna obaveza. Mi našim studentima dugujemo, a naše društvo općenito, sistem visokoškolskog obrazovanja u kojem će im biti date najbolje prilike da traže i nađu vlastito područje izvrsnosti.

Otvoreno evropsko područje za visokoškolsko učenje nosi obilje pozitivnih perspektiva, naravno uz poštivanje naših različitosti, ali s druge strane zahtijeva stalne napore na otklanjanju barijera i razvijanju okvira za nastavni proces, koji bi pojačao mobilnost i sve tješnju saradnju.

Međunarodno priznavanje i atraktivni potencijal naših sistema direktno su povezani sa svojim izvanjskim i unutarnjim razumijevanjem. Izgleda da je na pomolu sistem u kojem bi dva glavna ciklusa, dodiplomski i postdiplomski, trebal da budu priznata za međunarodno upoređivanje i ekvivalenciju.

Mnogo od originalnosti i fleksibilnosti u ovom sistemu će se postići primjenom kredita (kao što je ECTS plan) i semestara. Ovo će omogućiti valorizaciju tih stečenih kredita za one koji odaberu početno obrazovanje ili nastavak na različitim evropskim univerzitetima i koji žele da mogu steći akademsku diplomu u pogodno vrijeme tokom života. Zaista, trebalo bi da studenti mogu ući u akademski svijet u bilo kojem trenutku svog profesionalnog života i iz različitih sredina.

Studenti na dodiplomskom stupnju bi trebalo da imaju pristup raznovrsnim programima, uključujući prilike za multidisciplinarnе studije, razvoj znanja jezika i sposobnosti za korištenje informacijskih tehnologija.

I postdiplomskom ciklusu postojao bi izbor između kraćih magistarskih stupnjeva i dužih doktorskih stupnjeva, s mogućnostima prelaska s jednog na drugi. Na oba postdiplomska stupnja, stavljaо bi se odgovarajući naglasak na naučnoistraživački i autonomni rad.

I na dodiplomskom i postdiplomskom stupnju studente bi se podsticalo da provedu bar jedan semestar na univerzitetima izvan vlastite zemlje. Istovremeno, trebalo bi da više nastavnog i naučnoistraživačkog osoblja radi u evropskim zemljama, osim u vlastitim. Trebalo bi u cijelosti iskoristiti podršku Evropske unije mobilnosti studenata i nastavnika koja brzo raste.

Većina zemalja, ne samo u Evropi, postala je potpuno svjesna potrebe da potiče takav razvoj. Konferencije evropskih rektora, predsjednici univerziteta i grupa eksperata i profesora u našim zemljama angažirani su u široko rasprostranjenom razmišljanju u ovom smjeru.

Konvencija, kojom se priznaju kvalifikacije visokoškolskog obrazovanja u akademskoj oblasti u Evropi, dogovorena je prošle godine u Lisabonu. Konvencija je postavila nekoliko osnovnih uvjeta i priznala da bi se pojedine zemlje mogle angažirati u čak konstruktivnijem programu. Držeći se tih zaključaka, može se graditi na njima i ići dalje. Već postoji mnogo zajedničkog osnova za uzajamno priznavanje stupnjeva/diploma visokoškolskog obrazovanja u profesionalne svrhe kroz odgovarajuće direktive Evropske unije.

Naše vlade, međutim, i dalje treba da igraju značajnu ulogu u tom cilju ohrabrivanjem načina na koje se stečeno znanje može potvrditi i odgovarajući stupnjevi bolje priznavati. Mi očekujemo da ovo potakne dalje međuuniverzitetske sporazume. Progresivna harmonizacija ukupnog okvira naših akademskih stupnjeva/diploma i ciklusa može se postići jačanjem već postojećeg iskustva, zajedničkim diplomama, eksperimentalnim inicijativama i dijalogom sa svima zainteresiranim.

Mi se ovim obavezujemo na podsticanje zajedničkog referentnog okvira, čiji je cilj poboljšanje izvanjskog priznavanja i olakšavanja mobilnosti studenata,

kao i mogućnosti zapošljavanja. Godišnjica Pariškog univerziteta, danas ovdje na Sorboni, pruža nam svečanu priliku da se angažiramo u nastojanju za stvaranje evropskog područja visokoškolskog obrazovanja, gdje nacionalni identiteti i zajednički interesi mogu uzajamno djelovati i jačati jedni druge za dobrobit Evrope, njenih studenata, i općenitije njenih građana. Pozivamo ostale države članice Unije i druge evropske zemlje da nam se pridruže u ovom cilju i sve evropske univerzitete da konsolidiraju evropsku poziciju u svijetu kroz obrazovanje za svoje građane putem stalnog poboljšanja i ažuriranja.

Claude Allègre

Ministar nacionalnog obrazovanja, naučnoistraživačkog rada i tehnologije
(Francuska)

Luigi Berlinguer

Ministar javnog obrazovanja, univerziteta i naučnoistraživačkog rada
(Italija)

Tessa Blackstone

Ministar visokoškolskog obrazovanja
(Velika Britanija)

Jürgen Ruetters

Ministar obrazovanja, nauke, naučnoistraživačkog rada i tehnologije
(Njemačka)

3.4. BOLONJSKA DEKLARACIJA

BOLOGNA 1999

EVROPSKO PODRUČJE VISOKOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA

Zajednička deklaracija evropskih ministara obrazovanja

Okupljenih u Bologni 19. juna/lipnja 1999.

Evropski proces, zahvaljujući izvanrednim postignućima posljednjih nekoliko godina, postaje sve više konkretna i relevantna realnost za Uniju i njene građane. Izgledi za proširenje, zajedno sa odnosima koji se produbljuju sa drugim evropskim zemljama, pružaju još i šire dimenzije toj realnosti. U međuvremenu, svjedoci smo sve veće svijesti u velikom dijelu političkog i akademskog svijeta i u javnom mišljenju potrebe da se uspostavi potpunija i dalekosežnija Evropa, naročito gradeći na njenim intelektualnim, kulturnim, društvenim i naučnim i tehnološkim dimenzijama i jačajući iste.

Evropa znanja sada je uveliko priznata kao nezamjenjiv faktor za društveni i humani razvoj i kao neizbježna komponenta za konsolidaciju i obogaćivanje evropskog građanskog državljanstva, kadra da svojim građanima da neophodne sposobnosti da se suoče sa izazovima novog milenija, zajedno sa sviješću o zajedničkim vrijednostima i pripadanju zajedničkom društvenom i kulturnom prostoru.

Značaj obrazovanja i saradnje u obrazovanju u jačanju stabilnih, miroljubivih i demokratskih društava je univerzalno priznat kao najvažniji, utoliko više s obzirom na situaciju u jugoistočnoj Evropi.

Sorbonska deklaracija od 25. maja/svibnja 1998., koja je poduprta ovim obzirima, naglasila je centralnu ulogu univerziteta u razvoju evropskih kulturnih dimenzija. Ta konvencija je istakla stvaranje evropskog područja visokoškolskog obrazovanja kao ključni način promoviranja mobilnosti i mogućnosti zapošljavanja građana i ukupnog razvoja Kontinenta.

Nekoliko evropskih zemalja je prihvatilo poziv da se obavežu na postizanje ciljeva postavljenih u toj deklaraciji, potpisivanjem iste ili izražavajući svoje slaganje u principu. Pravac kojim je krenulo nekoliko reformi visokoškolskog obrazovanja, koje su pokrenute u međuvremenu u Evropi, dokazao je odlučnost mnogih vlada da djeluju.

Evropske institucije visokoškolskog obrazovanja, sa svoje strane, prihatile su izazov i uzele glavnu ulogu u izgradnji evropskog područja visokoškolskog obrazovanja, također kao posljedica fundamentalnih principa postavljenih u Bolonjskoj Magna Charta Universitatum od 1998. Ovo je od najvećeg značaja, s obzirom da nezavisnost i autonomija univerziteta osigurava da se sistemi visokoškolskog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada neprekidno prilagođavaju promjenama potreba, zahtjevima društva i napretku naučnog znanja.

Određen je tok u pravom smjeru i sa razumnom svrhom. Ostvarenje veće kompatibilnosti i uporedivosti sistema visokoškolskog obrazovanja, međutim, zahtijeva stalan zamah da bi se sasvim postigli. Mi treba da to podržimo kroz promoviranje konkretnih mjera za postizanje konkretnih koraka naprijed. Na sastanku od 18. juna/lipnja učestvovali su autoritativni eksperti i naučnici iz svih naših zemalja i dali nam vrlo korisne prijedloge za inicijative koje treba poduzeti.

Mi posebno moramo gledati na cilj povećavanja međunarodne konkurentnosti evropskog sistema visokoškolskog obrazovanja. Vitalnost i efikasnost svake civilizacije može se mjeriti atraktivnošću svoje kulture za druge zemlje. Mi treba da osiguramo da sistem evropskog visokoškolskog obrazovanja stekne svjetski nivo atraktivnosti jednaku našim izvanrednim kulturnim i naučnim tradicijama.

Potvrđivanjem svoje podrške općim principima postavljenim u Sorbonskoj deklaraciji, mi se uključujemo u koordinaciju naše politike da za kratko vrijeme dostignemo, a u svakom slučaju tokom prve decenije trećeg milenija, slijedeće ciljeve, za koje smatramo da su od primarnog značaja za uspostavljanje evropskog područja visokoškolskog obrazovanja i promociju evropskog sistema visokoškolskog obrazovanja širom svijeta:

- Usvajanje lako razumljivih i uporedivih sistema stupnjeva, također kroz primjenu dodatka diplomu, kako bi se promovirala mogućnost zapošljavanja evropskih građana i međunarodna konkurentnost evropskog sistema visokoškolskog obrazovanja.
- Usvajanje sistema koji se u suštini zasniva na dva glavna ciklusa, dodiplomskom i postdiplomskom. Pristup drugom ciklusu zahtijeva uspješno završavanje prvog ciklusa studija, koje traje najmanje tri godine. Stupanj koji se dodjeljuje nakon prvog ciklusa je relevantan i za evropsko tržište rada kao odgovarajući nivo kvalifikacije. Drugi ciklus treba da vodi do stupnja magistra i/ili doktora, kao u mnogim evropskim zemljama.
- Uvođenje sistema kredita – kao što je ECTS sistem – kao pravog načina promoviranja najraširenije studentske mobilnosti. Krediti bi se mogli steći i

izvan konteksta visokoškolskog obrazovanja, uključujući učenje tokom cijelog života, pod uvjetom da ih priznaju dotični univerziteti prijema.

- Promocija mobilnosti prevazilaženjem prepreka do djelotvorne primjene slobodnog kretanja sa posebnom pažnjom na:
 - za studente, pristupu mogućnostima za studij i obuku i srodnim službama
 - za nastavnike, istraživače i administrativno osoblje, priznavanju i valorizaciji perioda provedenog u evropskom kontekstu vršeći naučna istraživanja, u nastavi i obuci, bez štete po njihova statutarna prava.
 - Promocija evropske saradnje na osiguranju kvaliteta u pogledu razvijanja uporedivih kriterija i metodologija
 - Promocija neophodnih evropskih dimenzija u visokoškolskom obrazovanju, naročito u pogledu razvoja nastavnog plana i programa, međuinstitucijske saradnje, planova mobilnosti i objedinjenih programa studija, obuke i naučnog istraživanja.

Mi se obavezujemo na postizanje ovih ciljeva – u okviru naših institucionalnih sposobnosti i potpuno uvažavanje raznolikosti kultura, jezika, nacionalnih obrazovnih sistema i autonomije univerziteta – da konsolidiramo evropsko područje visokoškolskog obrazovanja. U tom cilju, mi ćemo slijediti puteve međuvladine saradnje, zajedno s nevladinim evropskim organizacijama koje imaju nadležnosti u visokoškolskom obrazovanju. Mi ponovo od univerziteta očekujemo da brzo i pozitivno reagiraju i aktivno doprinesu uspjehu naših nastojanja.

Ubijedeni da uspostavljanje evropskog područja visokoškolskog obrazovanja zahtijeva konstantnu podršku, nadzor i prilagođavanje na potrebe koje neprekidno iskrsavaju, odlučujemo da se ponovo sastanemo za dvije godine, kako bismo ocijenili postignuti napredak i nove korake koje treba poduzeti.

Caspar EINEM
Ministar nauke i
transporta
(Austrija)

Gerard SCHMIT
Generalni direktor
Francuske zajednice
Ministarstvo
visokoškolskog
obrazovanja i
naučnog istraživanja
(Belgija)

Jan ADE
Generalni direktor
Ministarstvo
Flamanske zajednice
Odsjek za
obrazovanje
(Belgija)

Anna Mmia
TOTOMANOVA
Zamjenica ministra
obrazovanja i nauke
(Bugarska)

Eduard ZEMAN
Ministar obrazovanja,
omladine i sporta
(Češka Republika)

Margrethe VESTAGER
Ministrica
obrazovanja
(Danska)

Tonis LUKAS
Ministar obrazovanja
(Estonija)

Maija RASK

Ministrica
obrazovanja i nauke
(Finska)

Claude ALLEGRE

Ministar nacionalnog
obrazovanja,
naučnog istraživanja
i tehnologije
(Francuska)

*Wolf-Michael
CATENHUSEN*

Sekretar državnog
parlamenta
Savezno ministarstvo
obrazovanja i
naučnog istraživanja
(Njemačka)

Ute ERDSIEK-RAVE

Ministrica
obrazovanja, nauke,
naučnog istraživanja
i kulture njemačke
savezne pokrajine
Schleswig-Holstein

(Stalna konferencija
ministara kulture
njemačkih saveznih
pokrajina)

Gherassimos

ARSENIS

Ministar javnog
obrazovanja i
vjerskih pitanja
(Grčka)

Adam KISS

Zamjenik državnog
sekretara za
visokoškolsko
obrazovanje i nauku
(Mađarska)

Gudridur

SIGURDARDOTTIR

Generalni sekretar
Ministarstva
obrazovanja, nauke i
kulture
(Island)

Pat DOWLING

Glavni referent
Ministarstva
obrazovanja i nauke
(Irska)

Ortensio ZECCHINO

Ministar univerziteta i
naučnog i
tehnološkog
istraživanja
(Italija)

Tatiana KOKEK

Državna ministrica
visokoškolskog
obrazovanja i nauke
(Latvija)

Kornelijus PLATELIS

Ministar obrazovanja
i nauke
(Litvanija)

*Erna HENNICOT-
SCHOEPGES*

Ministrica
nacionalnog
obrazovanja i stručne
obuke
(Luksemburg)

Louis GALEA

Ministar obrazovanja
(Malta)

Loek HERMANS

Ministar obrazovanja,
kulture i nauke
(Nizozemska)

Jon LILLETUN

Ministar obrazovanja,
naučnog istraživanja
i pitanja crkve
(Norveška)

Wilibald WINKLER

Državni podsekretar
za nacionalno
obrazovanje
(Poljska)

*Eduardo Marçal
GRILO*

Ministar obrazovanja
(Portugal)

Andrei MARGA

Ministar nacionalnog
obrazovanja
(Rumunija)

Milan FTACNIK

Ministar obrazovanja
(Republika Slovačka)

Pavel ZGAGA

Državni sekretar za
visokoškolsko
obrazovanje
(Slovenija)

*D.Jorge FERNANDEZ
DIAZ*

Državni sekretar za
obrazovanje,
univerzitete, naučno
istraživanje i razvoj
(Španija)

Agneta BLADH

Državni sekretar za
obrazovanje i nauku

(Švedska)

Charles KLEIBER

Državni sekretar za
nauku i naučno
istraživanje

(Švicarska
Konfederacija)

*Baroness Tessa
BLACKSTONE of
Stoke*

Newington

Državna ministrica za
obrazovanje i
zapošljavanje
(Velika Britanija)

3.5. SALAMANSKA KONVENCIJA

SALAMANKA 2001

KONVENCIJA O EVROPSKIM INSTITUCIJAMA VISOKOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA

Salamanka, 29.-30. mart/ožujak 2001.

Stvaranje Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja

Preko 300 evropskih institucija visokoškolskog obrazovanja i njihove glavne predstavničke organizacije okupile su se u Salamanki od 29. do 30. marta/ožujka 2001. godine. Njihova namjera je bila da pripreme svoje ulazne podatke za Praški sastanak ministara visokoškolskog obrazovanja u zemljama koje su uključene u Bolonjski proces; one su se dogovorile o slijedećim ciljevima, principima i prioritetima:

Stvaranje budućnosti

Evropske institucije visokoškolskog obrazovanja ponovo potvrđuju svoju podršku principima Bolonjske deklaracije i privrženost stvaranju Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja do kraja decenije. One vide osnivanje Asocijacije evropskih univerziteta (EUA) u Salamanki kao simboličnu i praktičnu vrijednost u djelotvornijem prenošenju svog glasa vladama i društvu i time ih podržavajući u uobličavanju vlastite budućnosti u Evropskom području visokoškolskog obrazovanja.

I. Principi

Autonomija s odgovornošću

Napredak zahtijeva da evropski univerziteti budu ovlašteni da djeluju u skladu sa vodećim principima autonomije s odgovornošću. Kao autonomni i odgovorni pravni, obrazovni i društveni subjekti, oni potvrđuju svoju privrženost principima Magna Charta Universitatum od 1988. i, naročito, principu akademske slobode. Tako, univerziteti moraju biti u mogućnosti da stvaraju svoje strategije, odabiraju prioritete u nastavi i naučnom istraživanju, raspoređivati svoja sredstva, profilirati nastavne planove i programe i postaviti kriterije za prijem profesora i studenata. Evropske institucije visokoškolskog obrazovanja prihvataju izazove rada u konkurentskom

okruženju kod kuće, u Evropi i u svijetu, ali da bi to uradile, potrebna im je određena upravna sloboda, lagan regulatorni okvir koji ih podržava i pošteno finansiranje, ili će biti dovedene u nepovoljan položaj za saradnju i natjecanje. Dinamika potrebna za završetak Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja ostat će neispunjena ili će dovesti do nejednakog natjecanja ako sadašnja pretjerana regulativnost i vrlo precizna administrativna i finansijska kontrola visokoškolskog obrazovanja bude održana u mnogim zemljama.

Natjecanje služi kvalitetu u visokoškolskom obrazovanju, ne isključuje saradnju i ne može se svesti na komercijalni koncept. U nekim zemljama u Evropi univerziteti još uvijek nisu u poziciji da se natječu pod jednakim uvjetima, a naročito se suočavaju s neželjenim "odlivom mozgova" u Evropi.

Obrazovanje kao javna odgovornost

Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja mora se izgraditi na evropskim tradicijama obrazovanja kao javne odgovornosti; na širokom i otvorenom pristupu dodiplomskim, kao i postdiplomskim studijama; obrazovanju za lični razvoj i učenju tokom cijelog života; građanskim pravima, kao i kratkoročnoj i dugoročnoj društvenoj važnosti.

Visokoškolsko obrazovanje zasnovano na naučnom istraživanju

Pošto je naučno istraživanje pokretačka snaga visokoškolskog obrazovanja, stvaranje Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja mora ići ruku pod ruku sa Evropskim područjem naučnog istraživanja.

Organizaciona raznovrsnost

Evropsko visokoškolsko obrazovanje karakterizira raznovrsnost u pogledu jezika, nacionalnih/državnih sistema, tipova i profila institucija i orijentacije nastavnih planova i programa. Istovremeno, budućnost mu zavisi od njegove sposobnosti da ovu raznovrsnost djelotvorno organizira radi stvaranja pozitivnih rezultata radije nego poteškoća, a fleksibilnosti radije nego nejasnoće. Visokoškolske obrazovne institucije žele da grade na konvergenciji – naročito na općim imeniteljima koji su zajednički preko granica u određenom tematskom području – i da raznolikost tretiraju kao prednost radije nego razlog za nepriznavanje ili isključivanje. Te se institucije obavezuju da će stvoriti dovoljno samoregulative kako bi osigurale minimalni nivo kohezije da njihovi naponi na kompatibilnosti ne budu potkopani sa previše različitosti u definiciji i primjeni kredita, glavnih kategorija stupnjeva i kriterija kvaliteta.

II. Ključna pitanja

Kvalitet kao osnovni element izgradnje

Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja treba graditi na akademskim osnovnim vrijednostima i ispunjavati istovremeno očekivanja korisnika, tj. pokazujući kvalitet. Zaista, ocjena kvaliteta mora uzeti u obzir ciljeve i misiju institucija i programa. To zahtijeva ravnotežu između inovacija i tradicije, akademske izvrsnosti i društveno-ekonomske relevantnosti, koherentnost nastavnih planova i programa i studentsku slobodu izbora. To obuhvata nastavu i naučno istraživanje, kao i upravljanje i administraciju, reagiranje na potrebe studenata i pružanje neobrazovnih usluga. Nije dovoljan inherentni kvalitet, njega treba pokazati i garantirati da bi ga priznali i vjerovali mu studenti, partneri i društvo kod kuće, u Evropi i u svijetu.

Kvalitet je osnovni i temeljni uvjet za povjerenje, relevantnost, mobilnost, kompatibilnost i atraktivnost u Evropskom području visokoškolskog obrazovanja.

Izgradnja povjerenja

Kao što naučno istraživanje ima međunarodnu dimenziju, tako je ima i osiguranje kvaliteta u visokoškolskom obrazovanju. U Evropi osiguranje kvaliteta se ne bi trebalo zasnivati na jedinstvenoj agenciji koja provodi opći paket standarda. Put u budućnost bit će izrada mehanizama na evropskom nivou za uzajamno prihvatanje rezultata osiguranja kvaliteta, sa "akreditacijom" kao jednom mogućom opcijom. Ti bi mehanizmi trebalo da poštuju nacionalne, jezičke i disciplinarne razlike, a ne preopterećivati univerzitete.

Relevantnost

Relevantnost za evropsko tržište rada treba da se odrazi na različite načine na nastavne planove i programe, ovisno od toga da li su stečene sposobnosti za zapošljavanje nakon prvog ili drugog stupnja. Mogućnost zapošljavanja u perspektivi učenja tokom cijelog života najbolje se ostvaruje kroz inherentnu vrijednost kvaliteta obrazovanja, raznolikost pristupa i profila predmetnih studija/kurseva/, fleksibilnost programa sa višestrukim ulaznim i izlaznim tačkama i razvijanjem transverzalnih vještina i sposobnosti, kao što su komunikacija i jezici, sposobnost mobiliziranja znanja, rješavanje problema, timski rad i društveni procesi.

Mobilnost

Slobodna mobilnost studenata, osoblja i diplomiranih studenata je suštinska dimenzija Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. Evropski

univerziteti žele potaknuti više mobilnosti - i "horizontalnog" i "vertikalnog" tipa - i ne vide virtualnu mobilnost kao zamjenu za fizičku mobilnost. Oni su spremni koristiti postojeće instrumente za priznavanje i mobilnost (ECTS, Lisabonska konvencija, dodatak uz diplomu, NARIC/ENIC mreža) pozitivno i fleksibilno. U pogledu značaja nastavnog osoblja sa evropskim iskustvom, univerziteti žele eliminirati nacionalne uvjete i druge prepreke i destimulanse za akademske karijere u Evropi. Međutim, potreban je i opći evropski pristup virtualnoj mobilnosti i transnacionalnom obrazovanju.

Kompatibilne kvalifikacije na dodiplomskom i postdiplomskom nivou

Institucije visokoškolskog obrazovanja podržavaju potez ka okviru kompatibilnih kvalifikacija zasnovanom na glavnoj artikulaciji u dodiplomskom i postdiplomskom studiju. Postoji široka saglasnost da za prve stupnjeve treba tražiti od 180 do 240 ECTS poena, ali treba da budu raznovrsni za zapošljavanje ili uglavnom priprema za dalje, postdiplomske studije. Pod određenim okolnostima univerzitet može odlučiti da ustanovi integrirani nastavni plan i program koji direktno vodi do magisterija. Mreže koje se zasnivaju na predmetu imaju da odigraju važnu ulogu kod donošenja takvih odluka. Univerziteti su ubijeđeni u korist sistema akumulacije i transfera kredita zasnovanog na ECTS i na njihovom osnovnom pravu da odlučuju o prihvatljivosti kredita postignutih drugdje.

Atraktivnost

Evropske institucije visokoškolskog obrazovanja žele da budu u poziciji da privuku talente iz cijelog svijeta. To zahtijeva akciju na institucionalnom, nacionalnom i evropskom nivou. Posebne mjere obuhvataju prilagođavanje nastavnih planova i programa, stupnjeve razumljive u Evropi i izvan nje, vjerodostojne mjere za osiguranje kvaliteta, programe koji se predaju na glavnim svjetskim jezicima, adekvatno informiranje i marketing, prihvatne službe za strane studente i profesore, te strateško povezivanje u mrežu. Uspjeh zavisi i od brzine ukljanjanja propisa kojima se zabranjuje i ograničava imigracija i tržište rada.

Evropske institucije visokoškolskog obrazovanja priznaju da njihovi studenti trebaju i zahtijevaju kvalifikacije koje mogu djelotvorno koristiti za svrhe svog studija i karijere širom Evrope. Institucije i njihove mreže i organizacije priznaju svoju ulogu i odgovornost u tom pogledu i potvrđuju spremnost da se shodno tome organiziraju u okviru autonomije.

Institucije visokoškolskog obrazovanja pozivaju vlade, u njihovom nacionalnom i evropskom kontekstu, da pomognu i potaknu promjenu i obezbijede okvir za koordinaciju i vođenje ka konvergentnosti. One potvrđuju sposobnost i spremnost da iniciraju i podrže progres u zajedničkom nastojanju u svom nacionalnom i evropskom kontekstu, da pomognu i

potaknu promjenu i obezbijede okvir za koordinaciju i usmjerenje ka konvergentnosti. One potvrđuju sposobnost i spremnost da iniciraju i podrže progres u okviru zajedničkog nastojanja

- da redefiniiraju visokoškolsko obrazovanje i naučno istraživanje za cijelu Evropu;
- da reformiraju i podmlade nastavne planove u programe i visokoškolsko obrazovanje u cjelini;
- da pojačaju i grade na dimenziji naučnog istraživanja u visokoškolskom obrazovanju;
- da usvoje uzajamno prihvatljive mehanizme za evaluaciju, osiguranje i certifikaciju kvaliteta;
- da grade na zajedničkim imeniteljima s evropskom dimenzijom i osiguraju kompatibilnost između različitih institucija, nastavnih planova i programa i stupnjeva;
- da promoviraju mobilnost studenata i osoblja i mogućnosti zapošljavanja diplomiranih studenata u Evropi;
- da podrže napore na modernizaciji univerziteta u zemljama sa najvećim izazovima Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja;
- da prihvate izazove da budu razumljivi, atraktivni i konkurentni kod kuće, u Evropi i svijetu; i
- da nastave smatrati visokoškolsko obrazovanje suštinskom javnom odgovornošću.

3.6 PRAŠKI KOMUNIKE

PRAG 2001

KA EVROPSKOM PODRUČJU VISOKOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA

Komunike sastanka evropskih ministara visokoškolskog obrazovanja

Prag, 19. maj/svibanj 2001.

Dvije godine nakon potpisivanja Bolonjske deklaracije i tri godine nakon Sorbonske deklaracije, evropski ministri visokoškolskog obrazovanja, koji predstavljaju 32 zemlje potpisnice, sastali su se u Pragu kako bi se osvrnuli na ostvareni progres i odredili pravce i prioritete za naredne godine procesa. Ministri su ponovo potvrdili svoju privrženost cilju uspostavljanja Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja do 2010. godine. Izbor Praga za održavanje ovog sastanka je simbol njihove volje da u proces uključe cijelu Evropu u svjetlu proširenja Evropske unije.

Ministri su pozdravili i osvrnuli se na izvještaj "Promoviranje Bolonjskog procesa" koji je Grupa za praćenje naručila i ustanovila da su ciljevi postavljeni Bolonjskom deklaracijom široko prihvaćeni i da se koriste kao osnova za razvoj visokoškolskog obrazovanja od većine potpisnica, kao i univerziteta i drugih visokoškolskih obrazovnih institucija. Ministri su ponovo potvrdili da se naponi na stimuliranju mobilnosti moraju nastaviti da se studentima, nastavnicima, naučnim radnicima i administrativnom osoblju omogući korist od bogatstva Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja, uključujući njegove demokratske vrijednosti, raznovrsnost kultura i jezika i raznovrsnost visokoškolskih obrazovnih sistema.

Ministri su se osvrnuli na Konvenciju o evropskim institucijama visokoškolskog obrazovanja održanu u Salamanki od 29. do 30. marta/ožujka i preporuke konvencije evropskih studenata, održane u Geteborgu od 24. do 25. marta/ožujka, i cijenili aktivnu uključenost Asocijacije evropskih univerziteta (EUA) i Nacionalnih unija studenata u Evropi (ESIB) u Bolonjskom procesu. Dalje su se osvrnuli i uvažili mnoge druge inicijative za dalje promoviranje procesa. Ministri su se osvrnuli i na konstruktivnu pomoć Evropske komisije.

Ministri su primijetili da se aktivnostima preporučenim u Deklaraciji, koje se odnose na strukturu stupnjeva, intenzivno i široko bavi u većini zemalja.

Naročito su cijenili kako napreduje rad na osiguranju kvaliteta. Ministri su priznali potrebu za saradnjom na prihvatanju izazova nastalim transnacionalnim obrazovanjem. Priznali su i potrebu za perspektivom obrazovanja kao učenja tokom cijelog života.

DALJE AKCIJE PO ŠEST CILJEVA BOLONJSKOG PROCESA

Kao što predviđa Bolonjska deklaracija, ministri su ustvrdili da je izgradnja Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja uvjet jačanja atraktivnosti i konkurentnosti institucija visokoškolskog obrazovanja u Evropi. Podržali su ideju da visokoškolsko obrazovanje treba smatrati javnim dobrom i da jeste i da će ostati javna odgovornost (propisi itd.), i da su studenti puni članovi visokoškolske obrazovne zajednice. S tog stanovišta, ministri su na slijedeći način komentirali dalji proces:

Usvajanje lako razumljivih i uporedivih akademskih stupnjeva

Ministri su snažno podstakli univerzitete i druge institucije visokoškolskog obrazovanja da potpuno iskoriste prednost postojećih nacionalnih zakonskih propisa i evropske instrumente čiji je cilj olakšati akademsko i profesionalno priznavanje kursnih /studijskih/ jedinica, akademskih diploma /stupnjeva/ i drugih dodjela, tako da građani mogu djelotvorno koristiti svoje kvalifikacije, sposobnosti i vještine širom Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. Ministri su pozvali postojeće organizacije i mreže, kao što su NARIC i ENIC, da promoviraju, na institucionalnom, nacionalnom i evropskom nivou, jednostavno, djelotvorno i pošteno priznavanje koje će odražavati osnovnu raznovrsnost kvalifikacija.

Usvajanje sistema koji se suštinski zasniva na dva glavna ciklusa

Ministri su sa zadovoljstvom primijetili da se radi i raspravlja o cilju strukture akademskih stupnjeva /diploma/ koja se zasniva na dva glavna ciklusa, artikulirajući visokoškolsko obrazovanje na dodiplomskim i postdiplomskim studijama. Neke su zemlje već usvojile ovu strukturu i još nekoliko drugih je razmatra s velikim interesovanjem. Važno je primijetiti da se u mnogim zemljama univerzitetska diploma o završenom studiju i postdiplomskom stupnju, ili uporedivi stupnjevi od dva ciklusa, mogu steći na univerzitetima, kao i na drugim institucijama visokoškolskog obrazovanja. Programi koji vode do diplome /stupnja/ mogu, i zaista bi trebalo da imaju različite orijentacije i razne profile kako bi mogli prihvatiti raznovrsnost pojedinca, akademske potrebe i potrebe tržišta rada, kao što je zaključeno na seminaru u Helsinkiju o stupnjevima nivoa univerzitetske diplome (februar/veljača 2001.).

Uvođenje sistema kredita

Ministri su naglasili da je za veću fleksibilnost u procesima učenja i kvalificiranja neophodno usvajanje zajedničkih kamena temeljaca kvalifikacija, podržano sistemom kredita, kao što je ECTS ili neki drugi koji je kompatibilan sa ECTS-om, što pruža funkcije transfera i akumulacije

kredita. Sa uzajamno priznatim sistemima osiguranja kvaliteta ti aranžmani će olakšati pristup studenata evropskom tržištu rada i pojačati kompatibilnost, atraktivnost i konkurentnost evropskog visokoškolskog obrazovanja. Generalizirana upotreba tog kreditnog sistema i dodatka diplomi će stimulirati progres u ovom pravcu.

Promoviranje mobilnosti

Ministri su ponovo potvrdili da je cilj poboljšanja mobilnosti studenata, nastavnika, naučnih radnika i administrativnog osoblja kako je dato u Bolonjskoj deklaraciji od najveće važnosti. Prema tome, oni su potvrdili svoju obavezu da će nastaviti sa ukljanjanjem svih prepreka slobodnom kretanju studenata, nastavnika, naučnih radnika i administrativnog osoblja i istakli društvenu dimenziju mobilnosti. Osvrnuli su se na mogućnosti za mobilnost koju nude programi Evropske zajednice i ostvareni napredak u ovoj oblasti, tj. u pokretanju Akcionog plana mobilnosti koji je podržalo Vijeće Evrope u Nici 2000.

Promoviranje evropske saradnje na osiguravanju kvaliteta

Ministri su priznali vitalnu ulogu koju sistemi osiguranja kvaliteta igraju u obezbjeđenju standarda visokog kvaliteta i u olakšavanju uporedivosti kvalifikacija širom Evrope. Oni su, također, podržali tješnju saradnju između mreža priznavanja i osiguranja kvaliteta. Istakli su neophodnost tijesne evropske saradnje i uzajamnog povjerenja u nacionalne sisteme osiguranja kvaliteta i njihovo prihvatanje. Dalje su podstakli univerzitete i druge visokoškolske obrazovne institucije da šire primjere najbolje prakse i da izrađuju scenarije za uzajamno prihvatanje mehanizama evaluacije i akreditacije/certificiranja. Ministri su pozvali univerzitete i druge institucije visokoškolskog obrazovanja, nacionalne agencije i Evropsku mrežu za osiguranje kvaliteta u visokoškolskom obrazovanju (ENQA), u saradnji sa odgovarajućim tijelima iz zemalja koje nisu članice ENQA-e, da sarađuju na uspostavljanju zajedničkog referentnog okvira i da šire najbolju praksu.

Promoviranje evropskih dimenzija u visokoškolskom obrazovanju

Da bi se dalje ojačale važne evropske dimenzije visokoškolskog obrazovanja i mogućnosti zapošljavanja diplomiranih studenata, ministri su pozvali sektor visokoškolskog obrazovanja da pojača razvoj modula, kurseva i nastavnih planova i programa na svim nivoima s "evropskim" sadržajem, orijentacijom i organizacijom. Ovo se naročito odnosi na module, kurseve i nastavne planove i programe po akademskim stupnjevima koje u partnerstvu nude institucije iz različitih zemalja i koji vode ka priznavanju zajedničkog akademskog stupnja /diplome/.

ŠTAVIŠE, MINISTRI SU ISTAKLI SLIJEDEĆE TAČKE:

Učenje tokom cijelog života

Učenje tokom cijelog života je suštinski element Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. U budućoj Evropi, sagrađenoj na društvu

zasnovanom na znanju i ekonomiji, strategije učenja tokom cijelog života su neophodne da bi se suočili sa izazovima konkurentnosti i upotrebom novih tehnologija i da poboljšamo društvenu koheziju, jednake mogućnosti i kvalitet života.

Institucije visokoškolskog obrazovanja i studenti

Ministri su naglasili da je uključenost univerziteta i drugih institucija visokoškolskog obrazovanja i studenata kao kompetentnih, aktivnih i konstruktivnih partnera u stvaranju i oblikovanju Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja potrebna i dobrodošla. Institucije su pokazale značaj koji pridaju stvaranju kompatibilnog i djelotvornog, ali i diversificiranog i prilagodljivog Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. Ministri su, također, istakli da je kvalitet osnovni uvjet za povjerenje, relevantnost, mobilnost, kompatibilnost i atraktivnost u Evropskom području visokoškolskog obrazovanja. Ministri su iznijeli da cijene doprinos razvoju studijskih programa koji kombiniraju akademski kvalitet sa relevantnošću za trajne mogućnosti zapošljavanja i pozvali na trajnu proaktivnu ulogu institucija visokoškolskog obrazovanja.

Ministri su potvrdili da studenti treba da učestvuju u organizaciji i sadržaju obrazovanja na univerzitetima i drugim institucijama visokoškolskog obrazovanja i da na njih utiču. Ministri su ponovo potvrdili i potrebu, koju su pomenuli studenti, da se vodi računa o socijalnoj dimenziji u Bolonjskom procesu.

Promoviranje atraktivnosti Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja

Ministri su se složili o značaju jačanja atraktivnosti evropskog visokoškolskog obrazovanja za studente iz Evrope i drugih dijelova svijeta. Razumljivost i uporedivost akademskih stupnjeva evropskog visokoškolskog obrazovanja širom svijeta treba pojačati stvaranjem zajedničkog okvira kvalifikacija, kao i koherentnim osiguravanjem kvaliteta i mehanizmima akreditacije/certifikacije i većim naporima na informacijama.

Ministri su naročito naglasili da kvalitet visokoškolskog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada jeste i da bi trebalo da bude važna odrednica evropske međunarodne atraktivnosti i konkurentnosti. Ministri su se složili da je potrebno pokloniti više pažnje prednosti Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja sa institucijama i programima različitih profila. Pozvali su na veću saradnju između evropskih zemalja u vezi sa eventualnim implikacijama i perspektivama transnacionalnog obrazovanja.

KONTINUIRANO PRAĆENJE AKTIVNOSTI

Ministri su se obavezali da će nastaviti saradnju zasnovanu na ciljevima iz Bolonjske deklaracije, gradeći na sličnostima i koristeći razlike između kultura, jezika i nacionalnih sistema i potičući sve mogućnosti međuvladine saradnje i tekući dijalog s evropskim univerzitetima i drugim institucijama

visokoškolskog obrazovanja i studentskim organizacijama, kao i program Zajednice.

Ministri su pozdravili odluku novih članova da se pridruže Bolonjskom procesu nakon podnesenih zahtjeva ministara koji predstavljaju zemlje za koje su otvoreni programi Evropske zajednice Socrates i Leonardo da Vinci ili Tempus-Cards. Prihvatili su prijave Hrvatske, Kipra i Turske.

Ministri su odlučili da će se slijedeći popratni sastanak održati u drugoj polovini 2003. u Berlinu da bi se osvrnuli na progres i zadate pravce i prioritete za slijedeće faze procesa ka Evropskom području visokoškolskog obrazovanja. Potvrdili su potrebu za strukturom popratnog rada, koja se sastoji od grupe za popratne aktivnosti i grupe za pripreme. Grupu za popratne aktivnosti bi trebalo da čine predstavnici svih potpisnica, nove učesnice i Evropska komisija, a trebalo bi predsjedavati Predsjedništvo EU u tom trenutku. Pripremnu grupu bi trebalo da čine predstavnici zemalja koje su bile domaćini prethodnih ministarskih sastanaka i narednog ministarskog sastanka, dvije države članice EU i dvije države nečlanice EU; ova posljednja četiri predstavnika bira grupa za popratne aktivnosti. Predsjedništvo EU u tom trenutku i Evropska komisija će, također, biti dio grupe za pripreme. Grupom za pripreme će predsjedavati predstavnik zemlje koja će biti domaćin slijedećem ministarskom sastanku.

U popratnom radu potrebno je konsultirati Asocijaciju evropskih univerzita, Evropsku asocijaciju institucija visokoškolskog obrazovanja (EURASHE), Nacionalne unije studenata u Evropi i Vijeće Evrope.

Da bi se proces dalje pomakao, ministri su podstakli grupu za popratne aktivnosti da organizira seminare kako bi se istražila slijedeća područja: saradnja u vezi sa akreditacijom i osiguranjem kvaliteta, pitanja priznavanja i korištenja kredita u Bolonjskom procesu, razvijanje zajedničkih akademskih stupnjeva, socijalna dimenzija, sa posebnom pažnjom na preprekama mobilnosti i proširenju Bolonjskog procesa, učenju tokom cijelog života i uključenosti studenata.

3.7. BERLINSKI KOMUNIKE

Berlin 2003

"REALIZACIJA EVROPSKOG PODRUČJA VISOKOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA"

Komunike Konferencije ministara visokoškolskog obrazovanja

u Berlinu 19. septembra/listopada 2003.

Preambula

Dana 19. juna/lipnja 1999., godinu dana nakon Sorbonske deklaracije, ministri visokoškolskog obrazovanja iz 29 evropskih zemalja potpisali su Bolonjsku deklaraciju. Složili su se o važnim zajedničkim ciljevima razvoja koherentnog i kohezivnog Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja do 2010. godine. Na prvoj popratnoj konferenciji održanoj u Pragu 10. maja/svibnja 2001., povećali su broj ciljeva i ponovo potvrdili svoju obavezu da uspostave Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja do 2010. Dana 19. septembra/listopada ministri visokoškolskog obrazovanja iz 33 evropske zemlje su se sastali u Berlinu da razmotre ostvareni progres i da odrede prioritete i nove ciljeve za naredne godine, u pogledu ubrzanja realizacije Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. Saglasili su se o slijedećim razlozima, principima i prioritetima:

Ministri ponovo potvrđuju važnost društvene dimenzije Bolonjskog procesa. Potreba da se poveća konkurentnost mora se izbalansirati s ciljem poboljšanja društvenih karakteristika Evropskog područja visokokoškolskog obrazovanja, čiji je cilj jačanje društvene kohezije i smanjenje društvenih nejednakosti i nejednakosti spolova, kako na nacionalnom, tako i na evropskom nivou. U tom kontekstu, ministri ponovo potvrđuju svoj stav da je visokoškolsko obrazovanje javno dobro i javna odgovornost. Oni naglašavaju da u međunarodnoj akademskoj saradnji i razmjeni preovladavaju akademske vrijednosti.

Ministri uzimaju u dužno razmatranje zaključke Savjeta Evrope iz Lisabona (2000.) i Barcelone (2002.), čiji je cilj da se Evropa učini "najkonkurentnijom i najdinamičnijom ekonomijom u svijetu, zasnovanom na znanju, sposobnom za održiv ekonomski razvoj s više i boljih radnih mjesta i većom društvenom

kohezijom" i poziv na dalju akciju i tješnju saradnju u kontekstu Bolonjskog procesa.

Ministri primaju na znanje Izvještaj o napredovanju poručen od Grupe za praćenje toka Bolonjskog procesa između Praga i Berlina. Ministri, također, primaju na znanje Izvještaj o trendovima III, koji je priredila Asocijacija evropskih univerziteta (EUA), kao i rezultate seminara, koje je organiziralo kao dio radnog programa između Praga i Berlina nekoliko država članica i institucija visokoškolskog obrazovanja, organizacija i studenti. Ministri su dalje primili na znanje nacionalne izvještaje, koji su dokaz znatnog napretka koji se čini u primjeni principa Bolonjskog procesa. I konačno, primili su na znanje poruke od Evropske komisije i Vijeća Evrope i priznaju njihovu podršku provedbi ovog procesa.

Ministri se slažu da treba uložiti napore da se osiguraju tješnje ukupne veze između sistema visokoškolskog obrazovanja i naučnoistraživačkog rada u njihovim zemljama. Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja u nastajanju će imati koristi od sinergije s Evropskim područjem istraživanja i time ojačati osnovu Evrope znanja. Cilj je da se očuva evropsko kulturno bogatstvo i jezička raznovrsnost, zasnovani na naslijeđu raznovrsnih tradicija i potakne njen potencijal inovacija i društvenog i ekonomskog razvoja kroz pojačanu saradnju između institucija visokoškolskog obrazovanja.

Ministri priznaju fundamentalnu ulogu u razvoju Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja koju imaju institucije visokoškolskog obrazovanja i studentske organizacije. Uzimaju na znanje poruku Asocijacije evropskih univerziteta (EUA), koja proističe iz Konvencije iz Graca institucija visokoškolskog obrazovanja, doprinos Evropske asocijacije institucija visokoškolskog obrazovanja (EURASHE) i saopćenja ESIB-a – Nacionalnih unija studenata u Evropi.

Ministri pozdravljaju interes koji pokazuju druge regije svijeta za razvoj Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja, te pozdravljaju naročito prisustvo predstavnika iz evropskih zemalja koje još nisu strane u Bolonjskom procesu, kao i iz Odbora za praćenje zajedničkog prostora visokoškolskog obrazovanja Evropske unije, Latinske Amerike i Kariba (EULAC), kao gostiju na ovoj konferenciji.

Napredak

Ministri pozdravljaju razne inicijative koje su poduzete nakon Praškog sastanka na vrhu o visokoškolskom obrazovanju da se krene ka višoj uporedivosti i kompatibilnosti, da se sistemi visokoškolskog obrazovanja učine transparentnijima i da se pojača kvalitet evropskog visokoškolskog obrazovanja na institucionalnom i nacionalnom nivou. Ministri cijene saradnju i angažiranje svih partnera – institucija visokoškolskog obrazovanja, studenata i drugih korisnika – za tu svrhu.

Ministri naglašavaju značaj svih elemenata Bolonjskog procesa za stvaranje Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja i ističu potrebu da se pojačaju naponi na institucionalnom, nacionalnom i evropskom nivou. Međutim, da bi se procesu dao dalji zamah, obavezuju se na određivanje privremenih prioriteta za slijedeće dvije godine. Ministri će pojačati napore na promoviranju djelotvornih sistema osiguranja kvaliteta, ubrzati djelotvornu upotrebu sistema koji se zasniva na dva ciklusa i poboljšati sistem priznavanja stupnjeva /diploma/ i perioda /trajanja/ studija.

Osiguranje kvaliteta

Kvalitet visokoškolskog obrazovanja se pokazao kao srce stvaranja Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. Ministri se obavezuju da će podržati dalji razvoj osiguranja kvaliteta na institucionalnom, nacionalnom i evropskom nivou. Ministri naglašavaju potrebu da se izrade zajednički kriteriji i metodologije za osiguranje kvaliteta.

Ministri, također, naglašavaju da je, u skladu sa principom institucionalne autonomije, primarna odgovornost za osiguranje kvaliteta u visokoškolskom obrazovanju na svakoj instituciji ponaosob i to daje osnovu za stvarnu odgovornost akademskog sistema u okviru kvaliteta svake države.

Prema tome, ministri se slažu da do 2005. godine državni sistemi osiguranja kvaliteta treba da obuhvate:

- Definiciju odgovornosti uključenih tijela i institucija.
- Evaluaciju programa ili institucija, uključujući internu (pr)ocjenu, izvanjsku kontrolu, učešće studenata i objavljivanje rezultata.
- Sistem akreditacije, certifikacije ili uporedivih procedura.
- Međunarodno učešće, saradnja i stvaranje mreže.

Na evropskom nivou, ministri pozivaju ENQA preko članica, u saradnji sa EUA, EURASHE i ESIB, da izrade usaglašeni paket standarda, procedura i smjernica za osiguranje kvaliteta, da istraže načine obezbjeđenja adekvatnog sistema kontrole od strane kolega za osiguranje kvaliteta i/ili agencije ili tijela za akreditaciju, i da podnesu povratni izvještaj preko Grupe za praćenje ministrima u 2005. godini. U odgovarajući obzir će se uzeti ekspertiza drugih asocijacija i mreža za osiguranje kvaliteta.

Struktura stupnjeva: usvajanje sistema koji se u osnovi bazira na dva glavna ciklusa

Ministri sa zadovoljstvom primjećuju da je sada u toku, slijedeći opredjeljenje iz Bolonjske deklaracije za ciklični sistem, sveobuhvatano restrukturiranje evropskog plana visokoškolskog obrazovanja. Svi se ministri obavezuju da će primjena cikličnog sistema početi do 2005. godine.

Ministri podvlače značaj konsolidiranja učinjenog napretka i poboljšanja razumijevanja i prihvatanja novih kvalifikacija kroz pojačanje dijaloga u institucijama i između institucija i poslodavaca.

Ministri ohrabruju države članice da razrade okvir uporedivih i kompatibilnih kvalifikacija za svoje sisteme visokoškolskog obrazovanja, u kojem bi trebalo tražiti opis kvalifikacija u smislu radnog opterećenja, nivoa, rezultata učenja, sposobnosti i profila. Također se prihvataju da razrade sveobuhvatan okvir kvalifikacija za Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja.

U tim okvirima, stupnjevi /diplome/ bi trebalo da imaju različito definirane rezultate. Diplome prvog i drugog ciklusa bi trebalo da imaju različite orijentacije i različite profile, kako bi se udovoljilo različitim ličnim, akademskim potrebama i potrebama tržišta rada. Diplome prvog ciklusa bi trebalo da daju pristup, u smislu Lisabonske konvencije o priznavanju, programa drugog ciklusa. Diplome drugog ciklusa bi trebalo da daju pristup doktorskim studijama.

Ministri pozivaju Grupu za praćenje da istraži da li se može i kako povezati kraće obrazovanje sa prvim ciklusom kvalifikacijskog okvira za Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja.

Ministri naglašavaju svoju obavezu da svim odgovarajućim sredstvima učine visokoškolsko obrazovanje dostupnim svima na osnovu sposobnosti.

Promocija mobilnosti

Mobilnost studenata i nastavnog i administrativnog osoblja je osnova za stvaranje Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. Ministri naglašavaju njen značaj za akademske i kulturne, kao i političke, društvene i ekonomske sfere. Sa zadovoljstvom primjećuju da se, od njihovog posljednjeg sastanka, mobilnost povećala, zahvaljujući i znatnoj podršci programa Evropske unije, i slažu se da poduzmu neophodne korake za poboljšanje kvaliteta i pokrivenosti statističkih podataka o mobilnosti studenata.

Ministri ponovo potvrđuju namjeru da ulože sve napore na otklanjanju prepreka mobilnosti unutar Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. S namjerom da promoviraju mobilnost studenata, ministri će poduzeti neophodne korake da omoguće prenosivost nacionalnih zajmova i stipendija.

Uvođenje sistema kredita

Ministri naglašavaju važnu ulogu Evropskog sistema transfera kredita (ECTS) u olakšavanju mobilnosti studenata i razvoju međunarodnog plana i programa. Ministri primjećuju da ECTS sve više postaje opća osnova za nacionalne sisteme kredita. Oni dalje podstiču napredak sa ciljem da ECTS

postane ne samo sistem transfera nego i akumulacije kredita, koji će se dosljedno primjenjivati kako se razvija u nastajućem Evropskom području visokoškolskog obrazovanja.

Priznavanje diploma: usvajanje sistema lako razumljivih i uporedivih diploma

Ministri podvlače značaj Lisabonske konvencije o priznavanju, koju bi trebalo da ratificiraju sve zemlje koje učestvuju u Bolonjskom procesu i pozivaju ENIC i NARIC mreže zajedno sa nadležnim nacionalnim organima da šire unapređuju primjenu Konvencije.

Ministri postavljaju cilj da svaki student koji diplomira nakon 2005. godine treba dobiti dodatak diplomi automatski i besplatno. Taj dodatak trebalo bi da bude na evropskom jeziku koji se široko koristi.

Ministri apeliraju na institucije i poslodavce da potpuno koriste dodatak diplomi i da tako iskoriste prednost poboljšane transparentnosti i fleksibilnosti sistema diploma /stupnjeva/ visokoškolskog obrazovanja, kako bi se stimilirale mogućnosti zaposlenja i olakšalo akademsko priznavanje za dalje studije.

Institucije visokoškolskog obrazovanja i studenti

Ministri pozdravljaju privrženost visokoškolskih obrazovnih institucija i studenata Bolonjskom procesu i priznaju da upravo konačno aktivno učešće svih partnera u procesu osigurava njegov dugoročni uspjeh.

Svjesni doprinosa koji jake institucije mogu dati ekonomskom i društvenom razvoju, ministri prihvataju da institucije treba ovlastiti za donošenje odluka o svojoj internoj organizaciji i administraciji. Ministri dalje pozivaju institucije da osiguraju da se reforma potpuno integrira u osnovne institucionalne funkcije i procese.

Ministri primjećuju konstruktivno učešće studentskih organizacija u Bolonjskom procesu i podvlače neophodnost da se studenti uključe trajno i u ranoj fazi u dalje aktivnosti.

Studenti su puni partneri u upravljanju visokoškolskim obrazovanjem. Ministri primjećuju da nacionalne pravne mjere za osiguranje studentskog učešća uveliko postoje širom Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. Ministri pozivaju institucije i studentske organizacije da odrede načine kako povećati sadašnju uključenost studenata u upravljanje visokoškolskim obrazovanjem.

Ministri naglašavaju potrebu za adekvatnim uvjetima studiranja i života studenata, kako bi oni mogli uspješno završiti studije u odgovarajućem roku,

bez prepreka društvenog i ekonomskog porijekla. Ministri naglašavaju i potrebu za uporedivijim podacima o socijalnoj i ekonomskoj situaciji studenata.

Promocija evropske dimenzije visokoškolskog obrazovanja

Ministri primjećuju da se, nakon njihovog poziva iz Praga, razvijaju dodatni moduli, kursevi i nastavni planovi i programi sa evropskim kontekstom.

Ministri primjećuju da su visokoškolske obrazovne institucije poduzele inicijative u raznim evropskim zemljama da objedine svoje akademske resurse i kulturne tradicije radi promoviranja razvoja objedinjenih studijskih programa i zajedničkih diploma na prvom, drugom i trećem nivou.

Štaviše, oni naglašavaju neophodnost osiguranja znatnog vremenskog perioda studija u inostranstvu na programima zajedničke diplome, kao i pravog obezbjeđenja jezičke raznovrsnosti i učenja jezika, tako da studenti mogu ostvariti svoj puni potencijal za evropski identitet, građanstvo i mogućnosti zapošljavanja.

Ministri se slažu da se angažiraju na nacionalnom nivou na otklanjanju pravnih prepreka za uspostavljanje i priznavanje tih diploma i da aktivno podrže razvijanje adekvatnog osiguranja kvaliteta objedinjenih nastavnih planova i programa koji vode do zajedničke diplome.

Promoviranje atraktivnosti Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja

Ministri se slažu da treba pojačati atraktivnost i otvorenost Evropskog visokoškolskog obrazovanja. Potvrđuju svoju spremnost da dalje razvijaju programe stipendija za studente iz trećih zemalja.

Ministri izjavljuju da transnacionalnom razmjenom u visokoškolskom obrazovanju treba da upravlja akademski kavalitet i akademske vrijednosti i slažu se da s tim ciljem rade u svim odgovarajućim forumima. U svim prikladnim okolnostima ti forumi bi trebalo da uključe društvene i ekonomske partnere.

Ministri potiču saradnju sa regijama u drugim dijelovima svijeta otvaranjem bolonjskih seminara i konferencija predstavnicima ovih regija.

Učenje tokom cijelog života

Ministri podvlače važan doprinos visokoškolskog obrazovanja tome da učenje tokom cijelog života postane stvarnost. Oni poduzimaju korake da usklade svoje nacionalne politike da shvate ovaj cilj i traže od institucija visokoškolskog obrazovanja i svih zainteresiranih da pojačaju mogućnosti za

učenje tokom cijelog života na nivou visokoškolskog obrazovanja, uključujući priznavanje ranijeg učenja. Naglašavaju da ta akcija mora činiti sastavni dio aktivnosti visokoškolskog obrazovanja.

Ministri štaviše pozivaju one koji rade na okvirima kvalifikacija za Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja da obuhvate širok dijapazon fleksibilnih puteva učenja, mogućnosti i metoda i da pravilno primjenjuju ECTS kredite.

Ministri naglašavaju potrebu za poboljšanjem prilika za građane, u skladu sa njihovim težnjama i sposobnostima, da slijede puteve učenja tokom cijelog života ka visokoškolskom obrazovanju i unutar njega.

Dodatne akcije

Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja i Evropsko područje naučnog istraživanja – dva stuba društva zasnovanog na znanju

Svjesni potrebe da se promoviraju tješnje veze između EHEA i ERA u Evropi znanja i značaja naučnoistraživačkog rada kao sastavnog dijela visokoškolskog obrazovanja u cijeloj Evropi, ministri smatraju neophodnim da se ide izvan sadašnjeg fokusa na dva glavna ciklusa visokoškolskog obrazovanja i da se uključi nivo doktorata kao treći ciklus u Bolonjskom procesu. Ministri naglašavaju važnost naučnoistraživačkog rada i obuke za njega i promocije interdisciplinarnosti u održavanju i u poboljšanju kvaliteta visokoškolskog obrazovanja i u pojačanju konkurentnosti evropskog visokoškolskog obrazovanja općenitije. Ministri pozivaju na veću mobilnost na doktorskom i postdoktorskom nivou i ohrabruju zainteresirane institucije da povećaju saradnju na doktorskim studijama i obuci mladih naučnih radnika.

Ministri će učiniti neophodan napor da učine evropske institucije visokoškolskog obrazovanja još privlačnijim i djelotvornijim partnerom. Prema tome, ministri od visokoškolskih obrazovnih institucija traže da pojačaju ulogu i relevantnost naučnoistraživačkog rada za tehnološku, društvenu i kulturnu evoluciju i za potrebe društva.

Ministri shvataju da postoje prepreke koje onemogućavaju postizanje ovih ciljeva i njih ne mogu riješiti institucije visokoškolskog obrazovanja same. To zahtijeva jaku podršku, uključujući i finansijsku, i odgovarajuće odluke nacionalnih vlada i evropskih tijela.

I na kraju, ministri izjavljuju da mrežama na doktorskom nivou treba dati podršku za stimuliranje razvoja izvrsnosti i da postanu jedan od simbola Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja.

Inventura

Imajući u vidu ciljeve postavljene do 2010. godine, očekuje se da će se uvesti mjere da se izvrši uvid u ostvareni napredak Bolonjskog procesa. Inventura sredinom tog perioda dala bi pouzdane informacije o tome kako proces u stvari napreduje i pružila bi se mogućnost za poduzimanje korektivnih mjera, ako je potrebno.

Ministri zadužuju Grupu za praćenje da organizira proces inventure na vrijeme za svoj sastanak na vrhu 2005. godine i da poduzmu pripremu detaljnih izvještaja o napretku i primjeni prelaznih prioriteta postavljenih za naredne dvije godine:

- osiguranje kvaliteta
- dvostepeni ciklični sistem
- priznavanje diploma i trajanja studija

Štaviše, zemlje učesnice će biti spremne da dozvole pristup neophodnim informacijama za naučnoistraživački rad o visokoškolskom obrazovanju koje se odnosi na ciljeve Bolonjskog procesa. Pristup bankama podataka o tekućem naučnoistraživačkom radu i njegovim rezultatima bit će olakšan.

Dalje popratne aktivnosti

Nove članice

Ministri smatraju neophodnim da se prilagodi odredba u Praškom komuniqueu o zahtjevima za članstvo na slijedeći način:

Zemlje strane u Evropskoj konvenciji o kulturi će se kvalificirati za članstvo u Evropskom području visokoškolskog obrazovanja pod uvjetom da istovremeno izjave svoju spremnost da slijede i primijene ciljeve Bolonjskog procesa u vlastitim sistemima visokoškolskog obrazovanja. Njihovi zahtjevi treba da sadrže informacije o tome kako će primijeniti principe i ciljeve deklaracije.

Ministri odlučuju da prihvate zahtjeve za članstvo Albanije, Andore, Bosne i Hercegovine, Svete stolice, Rusije, Srbije i Crne Gore, "Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije" i da pozdrave ove države kao nove članice i tako prošire proces na 40 evropskih zemalja.

Ministri priznaju da članstvo u Bolonjskom procesu podrazumijeva znatnu promjenu i reformu u svim zemljama potpisnicama. Oni se slažu da podrže nove zemlje potpisnice u tim promjenama i reformama, ugrađivanjem istih u međusobne rasprave i pomoć, što Bolonjski proces podrazumijeva.

Popratna struktura

Ministri povjeravaju primjenu svih pitanja obuhvaćenih u Komuniqueu, ukupno vođenje Bolonjskog procesa i pripremu narednog Ministarskog sastanka Grupi za praćenje, koju će činiti predstavnici svih članica Bolonjskog procesa i Evropske komisije, sa Vijećem Evrope, EUA, EURASHE, ESIB i UNESCO/CEPES kao konsultativnim članovima. Ovom grupom, koja se sastaje najmanje dvaput godišnje, predsjedava Predsjedništvo EU, sa zemljom domaćinom naredne Ministarske konferencije kao potpredsjedavajućim.

Odbor, kojim također predsjedava Predsjedništvo EU, nadgleda rad između sastanaka Grupe za praćenje. Odbor se sastoji od predsjedavajućeg, slijedeće zemlje domaćina kao potpredsjedavajućeg, prethodnog i narednog Predsjedništva EU, tri zemlje učesnice koje izabere Grupa za praćenje na jednu godinu, Evropske komisije i, kao konsultativni članovi, Vijeće Evrope, EUA, EURASHE i ESIB. Grupa za praćenje, kao i Odbor, mogu sazivati ad hoc radne grupe, kada prosude da je to neophodno.

Ukupan popratni rad će podržavati Sekretarijat koji će obezbijediti zemlja domaćin naredne Ministarske konferencije.

Na njenom prvom sastanku nakon Berlinske konferencije, od Grupe za praćenje se traži da dalje definira odgovornosti Odbora i zadatke Sekretarijata.

Radni program 2003. - 2005.

Od Grupe za praćenje ministri traže da koordinira aktivnosti za napredak Bolonjskog procesa kako je navedeno u temama i akcijama obuhvaćenim u ovom komuniqueu i da o njima izvijesti na vrijeme za naredni Ministarski sastanak 2005. godine.

Naredna konferencija

Ministri odlučuju da održe narednu konferenciju u gradu Bergenu (Norveška) u maju 2005. godine.

3.8 BERGEN KOMUNIKE

BERGEN 2005

Mi, ministri odgovorni za visokoškolsko obrazovanje zemalja učesnica Bolonjskog procesa sastali smo se radi srednjoročne revizije, te zbog definiranja ciljeva i prioriteta do 2010. godine. Kao nove članice učesnice Bolonjskog procesa na ovoj konferenciji primili smo Armeniju, Azerbejdžan, Gruziju, Moldaviju i Ukrajinu. Svi smo složni u razumjevanju principa, ciljeva i zauzimanja za proces kako je i navedeno u Bolonjskoj deklaraciji, te u pratećim komunikacijama sa ministarskih konferencija u Pragu i Berlinu. Potvrđujemo i zalaganje na usklađivanju zakonskih propisa kroz Bolonjski proces koji će uspostaviti Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja (EHEA) do 2010-te i obavezujemo se na davanje podrške novim zemljama učesnicama u provođenju ciljeva procesa.

I Partnerstvo

Podvlačimo centralnu ulogu institucija visokoškolskog obrazovanja, univerzitetskog osoblja i studenata kao partnera u Bolonjskom procesu. Njihova uloga u provedbi procesa postaje sve važnija sada kada se odvijaju neophodne zakonske reforme i mi ih ohrabujemo da nastave i intenziviraju njihove napore u cilju uspostavljanja Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. Pozdravljamo jasno zalaganje institucija visokoškolskog obrazovanja za Bolonjski proces širom Evrope, te uviđamo da je potrebno vrijeme da se sasvim sprovedu strukturne promjene u nastavnim planovima i programima i kao takve osiguraju uvođenje inoviranih procesa podučavanja i učenja kakve Evropa treba.

Pozdravljamo podršku organizacija koje predstavljaju poslovne i društvene partnere i radujemo se intenziviranju međusobne saradnje u ostvarenju ciljeva Bolonjskog procesa.

Dalje, pozdravljamo doprinos međunarodnih institucija i organizacija koje su partneri u ovom procesu.

II Izvještaj o napredovanju

Bilježimo značajan progres koji je postignut prema našim ciljevima kao što je navedeno u Završnom izvještaju Grupe za praćenje za 2003.-2005. godinu, zatim u *Izvještaju o trendovima IV* koji priređuje Asocijacija evropskih univerziteta (EUA), te u izvještaju Nacionalnih unija studenata u Evropi *Viđenje Bolonje studentskim očima*.

Na našem sastanku u Berlinu tražili smo od Grupe za praćenje srednjoročni *Izvještaj o napredovanju* koji se fokusira na tri prioriteta: sistemu ciklusa, osiguravanju kvaliteta i priznavanju diploma i perioda (trajanja) studija. Iz *Izvještaja o napredovanju* u ova tri prioriteta područja bilježimo značajan napredak. Biće važno da se osigura koezistentnost takvog napretka u svim zemljama učesnicama. Zbog toga vidimo veću potrebu za većom razmjenom stručnosti, a u cilju izgradnje kapaciteta kako na institucionalnom tako i na vladinom nivou.

Sistem ciklusa

Sa zadovoljstvom primjećujemo da je široko proveden dvostepeni ciklični sistem, kojim je obuhvaćeno više od polovine upisanih studenata u većini zemalja. Pa ipak, ima još nekih prepreka pristupa između ciklusa. Nadalje, postoji potreba za većim dijalogom koji bi uključivao vlade, institucije i partnere od društvenog značaja kako bi se povećale mogućnosti zaposlenja za diplomce sa stupnjem koji se dodjeljuje nakon drugog ciklusa, a koje uključuju odgovarajuće pozicije u javnim službama.

Mi usvajamo sveobuhvatan okvir za kvalifikacije u Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja (EHEA), koji obuhvata tri ciklusa (uključujući, unutar državnih konteksta, mogućnost kvalifikacije sa višom školskom spremom), te opće odrednice za svaki ciklus koje se zasnivaju na ishodu procesa sticanja znanja i stečenim kvalifikacijama, kao i akumulacije bodova u prvom i drugom ciklusu. Obavezali smo se da izradimo državni okvir za kvalifikacije, koji je u skladu sa sveobuhvatnim okvirom za kvalifikacije u Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja do 2010. godine, radeći na tome do 2007. godine. Tražili smo od Grupe za praćenje da naprave izvještaj o implementaciji i daljem razvoju sveobuhvatnog okvira.

Podvlačimo važnost da se osigura dopunjavanje između sveobuhvatnog okvira za Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja i predložene granice okvira za kvalifikacije za cjeloživotno učenje, obuhvatajući opće obrazovanje isto kao i profesionalno obrazovanje i praksu, kao što se sada razvija u Evropskoj uniji kao i među zemljama učesnicama. Tražili smo od Evropske komisije da u potpunosti konsultira sve strane o napredovanju rada u Bolonjskom procesu.

Osiguranje kvaliteta

Gotovo sve zemlje su napravile odredbe za sistem osiguranja kvalitete koji se zasniva na kriterijima zasnovanog u Berlinskom komuniqueu, a sa visokim stepenom suradnje i umreženosti. Mada, još treba raditi na unapređenju, posebno u pogledu uključenja studenata i međunarodne saradnje. Dalje, apelujemo na institucije visokog obrazovanja da nastave u svojim naporima da unaprijede kvalitet svojih aktivnosti kroz sistematsko upoznavanje

unutrašnjih mehanizama i njihove direktne povezanosti sa vanjskim osiguranjem kvaliteta.

Usvajamo standarde i smjernice za osiguranje kvaliteta u Evropskom području visokoškolskog obrazovanja kako je predloženo od ENQE (Evropska mreža osiguranja kvaliteta). Obavezujemo se da ćemo na državnoj osnovi uvesti predloženi model za nivo analize agencija za osiguranje kvaliteta, uvažavajući općeprihvaćene smjernice i kriterije. Pozdravljamo principe evropskog registra agencija za osiguranje kvaliteta na osnovu državnog izvještaja. Tražimo da Evropska mreža osiguranja kvaliteta dalje razvija ideje o implementaciji u suradnji sa EUA, EURASHE i ESIB-om uz povratni izvještaj koji ćemo dobiti putem Grupe za praćenje. Podvlačimo važnost suradnje između državno priznatih agencija, sa pogledom na jačanje uzajamnog priznanja akreditacija ili odluka osiguranja kvaliteta.

Priznavanje diploma i perioda /trajanja/ studija

Bilježimo da je 36 od 45 zemalja učesnica ratificiralo Lisabonsku konvenciju o priznavanju kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja u Evropskoj regiji. Apelujemo na one koji to još nisu učinili, da ratificiraju konvenciju bez odlaganja. Obavezujemo se da osiguramo punu provedbu njenih principa, te njihovo inkorporiranje u državno zakonodavstvo na adekvatan način. Pozivamo sve zemlje učesnice da iznesu sve probleme sa priznavanjem diploma koje su označile ENIC/NARIC mreže. Napravićemo nacrt državnih akcionih planova za poboljšanje kvaliteta cijelog procesa i ujedno za priznavanje stranih kvalifikacija. Ovi planovi će činiti dio državnog izvještaja svake zemlje za narednu ministarsku konferenciju. Podržavamo sve tekstove Lisabonske konvencije o priznavanju kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja u Evropskoj regiji i pozivamo sve nadležne u vlasti i ostale ključne aktere da priznaju zajedničke diplome dodijeljene u jednoj ili više zemalja Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja.

Vidimo razvoj državnih i evropskih okvira za kvalifikacije kao mogućnost za dalje ugrađivanje cjeloživotnog učenja u visoko obrazovanje. Radićemo sa visokoškolskim institucijama i drugima radi poboljšanja priznavanja ranijeg učenja, uključujući pristup, gdje god je to moguće, neformalnom i formalnom učenju kao elementima programa visokoškolskog obrazovanja.

III Dalji izazovi i prioriteti

Visoko obrazovanje i istraživanje

Podvlačimo važnosti visokog obrazovanja u budućem poboljšanju istraživanja i važnost istraživanja u podupiranju visokog obrazovanja u ekonomskom i kulturnom razvoju naših društava i društvene usklađenosti. Bilježimo da naponi oko uvođenja strukturnih promjena i poboljšanja kvaliteta podučavanja ne bi trebali biti napon kojim će se nauditi jačanju istraživanja i uvođenju

inovacija. Zato naglašavamo važnost istraživanja i obuke za istraživanje, za održavanje i popravak kvaliteta i poboljšanja kompetencija i atraktivnosti Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. Sa pogledom na postizanje boljih rezultata prepoznajemo potrebu za poboljšanjem sudejstvovanja između sektora visokog obrazovanja i drugih sektora istraživanja u svakoj od naših zemalja i između Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja i evropskog područja istraživanja.

Za dostizanje ovih ciljeva, doktorski stepen kvalifikacija mora u potpunosti biti usaglašen sa generalnim okvirom evropskog područja visokoškolskog obrazovanja, koristeći se pristupom baziranim na rezultatima. Uzimajući u obzir potrebu za sistematiziranim programima doktorata i potrebu za transparentnim nadzorom i procjenom, zapažamo da bi normalno trajanje trećeg ciklusa odgovaralo periodu od tri do četiri pune godine. Apeliramo na univerzitete da njihovi doktorski programi promoviraju interdisciplinarnu obuku i razvoj prenosivih vještina potrebnih tržištu rada. Moramo dostići cjelokupni rast u broju kandidata doktoranata, prateći taj proces istraživanjima unutar Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. U programima trećeg ciklusa mi uzimamo u obzir učešće studenata i mladih istraživača. Ovlašćujemo Bolonjsku Grupu za praćenje, pozivajući Evropsko udruženje univerziteta, zajedno sa drugim zainteresovanim partnerima, da pripreme izvještaj pod odgovornošću Grupe za praćenje o daljem razvoju osnovnih principa za programe postdiplomskih doktorskih studija, koji će biti prezentovan ministrima 2007. godine. Moraju se izbjeći suvišna pravila za doktorske studije.

Socijalna dimenzija

Socijalna dimenzija Bolonjskog procesa je sastavni dio i neophodan uslov za atraktivnost i kompetencije Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. Zato, ponavljamo naše zalaganje za pravljenje kvalitetnog visokoškolskog obrazovanja podjednako pristupačnog za sve i naglašavamo potrebu za adekvatnim uslovima za studente kako bi oni mogli završiti studije bez prepreka u vezi sa njihovom socijalnom i ekonomskom situacijom. Socijalna dimenzija uključuje mjere vlade pri pomoći studentima, posebno za socijalno ugrožene grupe u finansijskom i ekonomskom aspektu te da im obezbjede vodič i savjetodavne usluge sa namjerom proširenja pristupa.

Mobilnost

Prepoznajemo da je mobilnost studenata i osoblja među svim zamljama učesnicama ključni cilj Bolonjskog procesa. Svjesni mnogih preostalih izazova koje treba prevazići, ponovno potvrđujemo naše zalaganje da pojednostavimo prenosivost stipendija i kredita putem zajedničke akcije da mobilnost postane realnost unutar Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja. Trebali bismo intenzivirati napore kako bismo otklonili prepreke mobilnosti putem jednostavnijeg dobijanja viza, radnih dozvola i ohrabrujući

učešće u programima mobilnosti. Apelujemo na institucije i studente da koriste programe mobilnosti, zagovarajući potpuno priznavanje perioda studija u sklopu takvih programa.

Atraktivnost Evropskog područja visokog obrazovanja i saradnja sa drugim dijelovima svijeta

Evropsko područje visokog obrazovanja mora biti otvoreno i atraktivno za druge dijelove svijeta. Naš doprinos za pristupačno obrazovanje za sve, bi trebao biti baziran na principima održivog razvoja i u skladu sa sadašnjim međunarodnim radom na razvoju smjernica za kvalitet odredbi kroz suradnju među državama u visokom obrazovanju. Ponavljamo da u međunarodnoj akademskoj saradnji moraju prevagnuti akademske vrijednosti.

Vidimo Evropsko područje visokog obrazovanja kao partnera sistemima visokog obrazovanja u drugim regijama svijeta, stimulišući uravnoteženu razmjenu studenata i osoblja i saradnju institucija visokog obrazovanja. Potcrtavamo važnost intelektualnog razumjevanja i poštivanja. Radujemo se povećanju razumjevanja Bolonjskog procesa na drugim kontinentima dijeleći naša iskustva sa tim regijama. Naglašavamo potrebu za dijalogom o pitanjima uzajamnog interesa. Vidimo potrebu za identificiranjem partnerske regije i intenziviranje razmjena ideja i iskustava sa tim regijama. Zahtjevamo od Bolonjske grupe da elaborira i usaglasi strategiju za vanjsku dimenziju.

IV Izvještaj o napredovanju za 2007. godinu

Ovlašćujemo Grupu za praćenje na kontinuiran i širok proces praćenja napretka i na pravovremene izvještaje za narednu ministarsku konferenciju. Očekujemo da će praćenje napretka biti zasnovano na odgovarajućoj metodologiji i da će se nastaviti na polju sistema ciklusa, osiguranja kvaliteta i priznavanja diploma i perioda (trajanja) studija i da ćemo do 2007. imati široko upotpunjenu provedbu ova tri središnja prioriteta.

Naročito bismo trebali obratiti pažnju na napredak u sljedećem:

- provođenje standarda i osiguranje kvaliteta , kao što je predloženo u izvještaju ENQA
- provedbu državnih okvira za kvalifikacije
- dodjeljivanje i priznavanje zajedničkih diploma, uključujući i nivo doktorata
- kreiranje mogućnosti za fleksibilne metode učenja u visokom obrazovanju, uključujući procedure za priznavanje ranijih sticanja znanja

Mi, također, ovlašćujemo Grupu za praćenje za predstavljanje usporedivih podataka o mobilnosti osoblja i studenata, kao i socijalnu i ekonomsku situaciju studenata u zemljama učesnicama kao bazu za budući Izvještaj o napredovanju i pravovremeno obavještavanje za narednu ministarsku

konferenciju. Budući Izvješaj o napredovanju će morati uzeti u obzir socijalne dimenzije kako je iznad definisano.

V Pripreme za 2010 godinu

Izgradnjom dosadašnjih dostignuća u Bolonjskom procesu, želimo uspostaviti Evropsko područje visokoškolskog obrazovanja bazirano na principima kvaliteta i transparentnosti. Moramo brižljivo čuvati bogato kulturno naslijeđe i različitosti doprinoseći društvu baziranom na znanju. Obavezujemo se da ćemo održati principe javne odgovornosti za visoko obrazovanje u kontekstu kompleksnog modernog društva. Kako je visoko obrazovanje smješteno na raskršću između istraživanja, obrazovanja i inovacija, kao takvo je ključ evropske konkurentnosti. Kako se približavamo 2010-toj godini, obavezujemo se da ćemo osigurati institucijama visokog obrazovanja da uživaju neophodnu autonomiju radi provedbe dogovorenih reformi, te uviđamo potrebu za održivim finansiranjem insitucija.

Evropsko područje visokog obrazovanja je strukturirano oko tri ciklusa, gdje svaki nivo ima funkciju pripreme studenata za tržište rada, za dalju nadgradnju kvalifikacija i za aktivno učešće u građanskom društvu. Generalni okvir za kvalifikacije, dogovoreni set evropskih standarda i smjernica za osiguranje kvaliteta, priznavanje diploma i perioda studija su, također, ključne karakteristike sistema Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja.

Prihvatili smo sistem za praćenje postavljen u Berlinu uključujući Panevropski sistem međunarodnog obrazovanja (EI), Evropsko udruženje za osiguranja kvalitete u visokom obrazovanju (ENQE) i Industrijske unije poslodavaca evropske konfederacije (UNICE) kao novih savjetodavnih članova Grupe za praćenje.

Kako Bolonjski proces vodi ka uspostavljanju Evropskog područja visokoškolskog obrazovanja, moramo razmotriti adekvatne aranžmane neophodne za pomoć kontinuiranom razvoju i nakon 2010. godine i zahtjevamo od Grupe za praćenje da istraži ovu problematiku.

Sljedeću ministarsku konferenciju održaćemo u Londonu 2007. godine.

RAZVIJANJE SVIJESTI O BOLONJSKOM PROCESU U BiH

Osnovna dokumenta